

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra sociální patologie a sociologie

**Možné psychosociální aspekty
sexuálních trestných činů**

Bakalářská práce

Autor: Lucie Šípková
Studijní program: B 7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální patologie a prevence
Vedoucí práce: PhDr. Jan Hubert
Oponent práce: PhDr. Stanislav Pelcák, Ph. D.

Hradec Králové

2018

Zadání bakalářské práce

Autor: Lucie Šípková

Studium: P15P0196

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální patologie a prevence

Název bakalářské práce: **Možné psychosociální aspekty sexuálních trestných činů**

Název bakalářské práce AJ: Possible psychosocial aspects of sex offenses

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Tato bakalářská práce pojednává o trestných činech proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. Blíže se zaměřuje na nejčastěji páchané trestné činy, a to znásilnění a pohlavní zneužití. Na problematiku pohlíží jak z trestněprávního pohledu, tak se zaměřuje na aspekty psychiky obětí a osobnost pachatele sexuálních trestných činů deviantního či nedevariantního. Součástí bakalářské práce je celorepubliková statistika mravnostní kriminality a analýza sekundárních zdrojů.

BLATNÍKOVÁ, Šárka, FARIDOVÁ, Petra a ZEMAN, Petr. Násilná sexuální kriminalita - téma pro experty i veřejnost. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. 221 s. Studie. ISBN 978-80-7338-143-1. DRAŠTÍK, Antonín, ed. et al. Přehled judikatury. Trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti. II., Omezování osobní svobody, Praha: ASPI, 2009. 286 s. Přehledy judikatury. Řada trestní; sv. 53. ISBN 978-80-7357-452-9. KOVÁŘ, Petr a kol. Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva. Praha: Maxdorf, 2008. 292 s. Jessenius. ISBN 978-80-7345-161-5. WEISS, Petr. Sexuální deviace: klasifikace, diagnostika, léčba. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008. 351 s. ISBN 978-80-7367-419-9. WEISS, Petr a kol. Sexuální zneužívání - pachatelé a oběti. Vyd. 1. Praha: Grada, 2000. 212 s. Psyché. ISBN 80-7169-795-8.

Garantující pracoviště: Katedra sociální patologie a sociologie,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Jan Hubert

Oponent: PhDr. Stanislav Pelcák, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 5.1.2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 23. 4. 2018

Lucie Šípková

Poděkování

Chtěla bych poděkovat panu PhDr. Janu Hubertovi za vedení bakalářské práce, za cenné rady, ochotu a vstřícný přístup během tvorby této práce. Rovněž děkuji své rodině za pomoc a podporu během celého studia. V neposlední řadě patří mé poděkování příteli Tomášovi za jeho trpělivost a podporu.

Anotace

ŠÍPKOVÁ, Lucie. *Možné psychosociální aspekty sexuálních trestných činů*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2017. 62 s. Bakalářská práce.

Práce se zabývá trestnými činy proti lidské důstojnosti, konkrétně trestným činem pohlavní zneužití a znásilnění. Zaměřuje se na osobnost pachatele a oběti těchto činů, jejich typologii a psychické aspekty. Práce dále obsahuje postoje a mínění společnosti ohledně tohoto kontroverzního tématu. Praktická část je zaměřena na statistické přehledy pohlavního zneužívání a znásilnění z několika hledisek a také na celorepublikovou statistiku mravnostní kriminality za posledních pět let. Statistická analýza má za úkol ucelit informace, které se k nám dostávají prostřednictvím médií a získat k nim komplexnější postoj.

Klíčová slova: Znásilnění, pohlavní zneužívání, trestný čin, pachatel, oběť

Annotation

ŠÍPKOVÁ, Lucie. *Possible psychosocial aspects of sex offenses*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2018. 62 pp. Bachelor Degree Thesis.

The bachelor thesis deals with crimes against human dignity, namely the crime of sexual abuse and rape. It focuses on the personality of the perpetrator and victim of these acts, their typology and psychic aspects. The bachelor thesis also contains the attitudes and opinions of the society regarding this controversial topic. The practical part focuses on statistical surveys of sexual abuse and rape from several points of view as well as on the nationwide statistics of moral criminality in the last five years. Statistical analysis has the task of making the information that we receive through the media and gaining a more comprehensive attitude.

Keywords: Rape, sexual abuse, crime, offender, victim

OBSAH

Úvod	9
1 Vymezení základních pojmů	10
2 Vybrané sexuální trestné činy	12
2.1 Znásilnění	12
2.2 Pohlavní zneužití	14
2.3 Kyberkriminalita	15
3 Osobnost pachatele	17
3.1 Etiologie	17
3.2 Nedevariantní pachatel	19
3.3 Deviantní pachatel	21
3.4 Typologie pachatelů sexuálních deliktů	23
4 Osobnost oběti	26
4.1 Oběti znásilnění a oběti sexuálního zneužívání	26
4.2 Viktimogenní faktory	28
4.3 Typologie obětí	30
4.4 Psychosociální následky sexuálního násilí	32
4.5 Postoje a mínění společnosti	37
5 Statistické přehledy mravnostní kriminality	39
5.1 Metodické poznámky a zdroje údajů	39
5.2 Statistický přehled mravnostní kriminality na území České republiky	40
5.3 Statistiky pohlavního zneužívání	42
5.4 Statistiky znásilnění	48
5.5 Souhrnné vyhodnocení výsledků analýzy	52
Závěr	54

Seznam použité literatury	56
Literatura	56
Články	60
Internetové zdroje.....	61
Legislativa	62

Úvod

Téma sexuálních trestných činů považuji za velmi aktuální a zajímavé, avšak citlivé. Přestože je kladen důraz na předcházení těmto činům, bohužel se tomu ne vždy daří. Zpracování tohoto tématu jsem si vybrala proto, že znásilnění či pohlavní zneužívání se může stát součástí života kohokoliv z nás. S tím souvisejí mýty a předsudky, které společnost k těmto trestným činům zaujímá. Bohužel u většinové společnosti stále přetrvává mínění, že si oběť za újmu může sama. Toto téma jsem samostatně zpracovala v podkapitole čtvrté kapitoly.

Bakalářská práce popisuje základní pojmy, které s tématem souvisí. V práci blíže popisuji trestný čin pohlavní zneužívání a znásilnění a související kyberkriminalitu. S trestnými činy souvisejí pojmy oběť a pachatel, které jsou nepostradatelnou částí této práce. Na pachatele se zaměřuji z etiologického hlediska. Popisuji, zda se jedná o deviantního či nedevariantního pachatele sexuálních deliktů. S tím souvisí typologie pachatelů, ve které se blíže zaměřuji na jednotlivá dělení různých autorů. U oběti sexuálních trestných činů je důležité se zaměřit na jejich viktimogenní faktory a následné psychosociální následky, které u některých obětí mohou přetrvávat i několik let. Popisuji typologii obětí, dle různých autorů.

V empirické části provádím výzkumné šetření zaměřené na analýzu statistik mravnostní kriminality, kdy pracuji s daty a údaji především Policie ČR a Orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Cílem práce je komplexní zpracování problematiky sexuálních trestných činů a pomocí analýzy statistik zjistit, jak se v posledních 5 letech změnila situace mravnostní kriminality na území České republiky. Statistická analýza má za úkol ucelit informace, které se k nám dostávají prostřednictvím médií a získat k nim reálný postoj. V neposlední řadě je cílem zmapovat dopady sexuálních trestných činů na psychiku obětí a jejich následné vyrovnávání se s tím.

1 Vymezení základních pojmů

V první řadě je důležité si vymežit základní pojmy, které jsou s tématem sexuálních trestných činů spjaté a v práci jejich význam užívám. Za nejdůležitější považuji vymezení pojmu pachatel a oběť trestného činu, sexuální delikt a sexuální trestný čin. Vybraným sexuálním trestným činům se věnuji v následujících kapitolách.

Existuje celá řada nejrůznějších definic **sexuálního trestného činu**. Podle Mitlöhnnera: „...jde o činy páchané pro bezprostřední sexuální uspokojení pachatele, které je v rozporu s převládající sexuální morálkou společnosti, v níž pachatel žije, a znaky těchto činů jsou uvedeny v trestním zákoně a jsou nebezpečné pro společnost“ (Mitlöhnner, 2008, s. 27).

Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti jsou uvedeny v hlavě III. zvláštní části trestního zákona a to od § 185 do § 193. Dále pak v hlavě IV. § 202 Svádění k pohlavnímu styku (Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník). Trestnému činu v § 185 Znásilnění a § 187 Pohlavní zneužití se věnují následující kapitoly.

Dále bych zmínila pojem související se sexuálním trestným činem, a to **sexuální delikt**. Delikt jako takový znamená všeobecné označení pro nedodržení sociální normy, zaviněné porušení práva nebo jím stanovené povinnosti. Delikt se může stát trestným činem a každý trestný čin je také deliktem (Kraus, Hroncová, 2010, s. 14). Sexuální delikt není zákonem přesně vymezen ani definován. Podle sexuologického slovníku jsou sexuální delikty: „...ukájení sexuálního pudu zákonem zakázaným způsobem nebo na objektu, který zákon zakazuje“ (Hajnová, Novák, 1994, s. 120).

Pachatel je subjektem trestného činu a podle českého trestního zákona pouze fyzická osoba, která je v době spáchání činu přičetná a dovršila patnáctého roku svého věku. „Podle § 12 trestního zákona není trestně odpovědný ten, kdo pro duševní poruchu v době spáchání činu nemohl rozpoznat jeho nebezpečnost pro společnost nebo ovládat své jednání.“ (Mitlöhnner, 2008, s. 28). Novotný a Zapletal (2008, s. 102) vymezují osobnost pachatele jako organický celek duševního života jedince,

zahrnující jak základ biologický, tak podmínky jeho života včetně společenských vztahů.

Poslední termín, který je třeba objasnit jak z hlediska trestně právního, tak psychologického je termín **oběť**. Čírtková (2014, s. 58) považuje oběť v rámci kriminologie (resp. viktimologie) za fyzickou osobu, která trestným činem utrpěla újmu na životě, zdraví, majetku, cti, svobodě nebo jiných právech. Taktéž je spojený s trestněprávním pojmem „poškozený“, ale není s ním totožný. Pojem „poškozený“ je dle Velikovské (2016, s. 15) z viktimologického hlediska oběť v nejširším slova smyslu, tzn. nejen fyzická (živá bytost), ale i právnická osoba (neživý subjekt). Trestní řád ho vymezuje jako toho, „*komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma nebo toho, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil*“ (Trestní řád, 2018, online). Až zákon o obětech trestných činů začal zohledňovat lidský rozměr uplatňovaných práv. Důležité také je, jakou roli hraje oběť v motivaci pachatele a jakým způsobem se „spolupodílí“ na interakci v průběhu trestného činu.

2 Vybrané sexuální trestné činy

Tato kapitola se blíže zaměřuje na nejzávažnější trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, kterými jsou znásilnění a pohlavní zneužití. Popisuje trestné činy z trestně právního pohledu, ale i z pohledu soudního lékařství. Činy sexuálního charakteru nemají závažný dopad jen na přímé oběti, ale v konečném důsledku narušují a ohrožují vztahy mezi lidmi.

Existuje celá řada definic toho, co je sexuálně motivovaný trestný čin: „*Pro stručnou charakteristiku těchto činů lze uvést, že jde o takové činy, které jsou páchany pro bezprostřední sexuální uspokojení pachatele, které je v rozporu s převládající sexuální morálkou společnosti, v níž pachatel žije, jejichž znaky jsou uvedeny v trestním zákoně a jsou nebezpečné pro společnost.*“ (Dvořáček, 2005, s. 33)

2.1 Znásilnění

Znásilnění je jedním z nejčastěji páchaných trestných činů v oblasti mravnosti kriminality. Za znásilnění ve smyslu ustanovení § 185 trestního zákoníku se považuje donucení jiného násilím nebo pod pohrůžkou násilí či jiné těžké újmy k pohlavnímu styku anebo zneužití bezbrannosti oběti. Za pohlavní styk se podle judikatury považuje jakýkoli způsob ukájení pohlavního pudu na těle jiné osoby (stejného nebo jiného pohlaví), např. osahávání ženy na prsou, ohmatávání genitálu muže či ženy apod. (Antl, 2017, s. 99).

V případě soulože (tj. spojení pohlavních orgánů muže a ženy) či pohlavního styku provedeného způsobem srovnatelným se souloží (např. orální pohlavní styk, anální pohlavní styk atd.) jde už o zvlášť závažný zločin. Za soulož je považováno i částečné zasunutí pohlavního údu do pohlavního orgánu ženy. Za znásilnění je považováno i spojení pohlavních orgánů, kdy nedošlo k ukojení. Podle způsobu provedení, jeho závažnosti, věku oběti a následku na zdraví či životě se trestní sazba postupně zvyšuje až na 18 let odnětí svobody. Trestní zákoník považuje soulož za nejzávažnější formu pohlavního styku a postihuje ji jako zvlášť závažnou přitěžující okolnost (Šámal, 2012, s. 3005).

Předmětem útoku se může stát kdokoliv, tedy osoba ženského pohlaví, ale i osoba mužského pohlaví. Nezáleží na věku osoby, proto se předmětem útoku může stát i dítě útlého věku, což vyplývá i z okolností podmiňujících užití vyšší trestní sazby. Trestného činu se dopouští i ten, kdo pod pohrůzkou bezprostředního násilí donutí jiného, aby strpěl i jiné pachatelovy sexuální aktivity. Nezáleží na vypěstlosti znásilňované osoby nebo zda vede morální život. Může jít i o osobu, se kterou dříve pachatel udržoval pohlavní styk nebo s ní žil dokonce v manželství. Bohužel se dějí i případy, kdy je žena znásilněna vlastním mužem. Základním znakem všech předešlých charakteristik je ale jedno – znásilnění je nesouhlas poškozené osoby se souloží, který může být vyjádřen známkami sebeobrany na těle pachatele a oběti (Dvořáček, 2008, s. 244).

Mitlöchner (2005, s. 39) tvrdí, že donucení bezbranné osoby spočívá v tom, že pachatel svým násilným jednáním a chováním překoná vážně míněný odpor ze strany této osoby anebo mu tato osoba podlehne jen proto, že nemá jinou možnost. Osoba, na kterou je vyvíjeno násilí, se dostává do stavu bezbrannosti, ve kterém nemůže z nejrůznějších důvodů klást odpor. Nezáleží přitom, jestli se do tohoto stavu dostala s přičiněním nebo bez přičinění pachatele. Může se jednat v zásadě o opilost, drogové opojení, hluboký spánek, vysokou horečku, spoutání a podobně.

Za násilí můžeme považovat užití fyzické síly k překonání odporu oběti, avšak dle § 119 trestního zákoníku je trestný čin: „...*spáchán násilím i tehdy, je-li spáchán na osobě, kterou pachatel uvedl do stavu bezbrannosti lstí nebo jiným podobným způsobem*“ (Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník). Dle Šámala (2012, s. 1652) hovoříme o stavu bezbrannosti v takovém případě, kdy oběť není schopna projevit svou vůli, či není schopna klást odpor k jednání, se kterým nesouhlasí. Jedná se o celkovou odevzdanost a absenci schopnosti reagovat.

Protože agresori osahávají, svlékají a usilují o soulož často bez ohledu na věk, nemalou část obětí trestného činu znásilnění tvoří pochopitelně i osoby mladší patnácti let. To, co platí o právní problematice obecně, lze přenést i pro znásilnění osob mladších patnácti let, a to jen s rozdílem přísnější právní kvalifikace, a tedy zpravidla i s vyšším očekávaným a ukládaným trestem. Můžeme říci, že znásilnění děvčete

mladšího patnácti let je v naší kulturně-spoolečenské oblasti považováno za jeden z nejvážnějších trestných činů (Mitlöchner, 2005, s. 40)

2.2 Pohlavní zneužití

Trestný čin pohlavní zneužití společně s trestným činem znásilnění představují dva nejtěžší trestné činy v oblasti lidské důstojnosti a sexuální oblasti. Hlavní rozdíl mezi nimi je ten, že obětí pohlavního zneužívání může být pouze dítě mladší patnácti let.

V české trestně právní úpravě je trestný čin pohlavní zneužití ukotven pod § 187 odst. 1 a odst. 2 ve znění: „(1) *Kdo vykoná soulož s dítětem mladším patnácti let nebo kdo je jiným způsobem pohlavně zneužije, bude potrestán odnětím svobody na jeden až osm let. (2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let svěřeném jeho doзору, zneužívaje jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu.*“ (Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník).

Dle Dvořáčka (2008, s. 243) pojem „*jiným způsobem pohlavně zneužije*“ obvykle v praxi představuje dotykové sexuální chování. Tím je myšleno ohmatávání prsou nebo genitálu, a to nahého těla nebo přes oděv, vsunování údu dospělého člověka do úst, mezi stehna, do podpaždí, lízání zevních genitálů, prsních bradavek, onanování chlapců apod. Je to tedy jakákoliv forma pohlavního ukájení, které spočívá v kontaktu s tělem druhé osoby. Takový čin, který není souloží. Charakteristikou trestného činu pohlavní zneužití je tedy to, že jde o protiprávní jednání, jehož znaky jsou uvedeny v trestním zákoně. Zároveň musí jít o jednání, které je pro společnost nebezpečné. Stupeň nebezpečnosti činu pro společnost je určován různými hledisky např. způsobem provedení činu a jeho následky a okolnostmi, za nichž byl spáchán. Dále osobou pachatele, mírou provinění a jeho pohnutkou.

Trestný čin pohlavní zneužití je společensky velmi závažné a nebezpečné jednání. Je ukotven nejen v trestním zákoně, ale své místo má i v Mezinárodní úmluvě o právech dítěte, kde vymezuje pojem „dítě“: „*Pro účely této úmluvy se dítětem rozumí*

každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve“ (Úmluva o právech dítěte, 2016, s. 3).

Zatím asi nejširší definicí sexuálního zneužívání dětí je definice z Rady Evropy z června 1992, která považuje „*sexuální zneužívání dítěte za nepatřičné vystavení dítěte sexuálnímu kontaktu, činnosti či chování. Zahrnuje jakékoliv sexuální dotýkání, styk či vykořisťování kýmkoliv, komu bylo dítě svěřeno do péče, anebo kýmkoliv, kdo se s dítětem dostane do nějakého styku. Takovou osobou může být rodič, příbuzný, přítel, odborný či dobrovolný pracovník či cizí osoba“ (Dunovský, Dytrych, Matějček, 1998, s. 72) Může jít ale i o bezkontaktní formu, jak zmiňuje Mitlöhner (2005, s. 32) například setkání s exhibicionistou, účast na nejrůznějších sexuálních aktivitách, při kterých nedochází k tělesnému kontaktu (vystavení dítěte videozáznamům) a podobně.*

2.3 Kyberkriminalita

S trestnými činy znásilnění a pohlavní zneužití může značně souviset pojem kyberkriminalita, která může výše zmíněným trestným činům předcházet. Kyberkriminalitě je věnována čím dál tím větší pozornost, protože přináší společensky škodlivá jednání. Web Policie ČR sděluje, že kybernetická kriminalita, odvozená od pojmu kybernetický prostor, je virtuální prostředí, které nikde nezačíná ani nekončí. Je to tedy anonymní prostor, který je rozsáhlý a není těžké se v něm za někoho vydávat. Policie ČR definuje kyberkriminalitu jako trestnou činnost, která je páchána v prostředí informačních a komunikačních technologií včetně počítačových sítí (Policie ČR, 2018, online).

Zneužívání dětí na internetu je jedním z nejzávažnějších problémů dnešního internetového světa. Policie ČR sděluje, že k vytipování a následnému kontaktování obětí, dochází zpravidla na sociálních sítích a v online hrách. Tyto osoby nedokáží rozpoznat rizika kyberprostoru a jsou mnohdy o dost sdílnější než v reálném životě. Obvykle se nechají snadno přemluvit k zaslání fotografií nebo videí s erotickým podtextem. Tento jev se označuje jako **sexting** (Policie ČR, 2018, online).

Bělík (2017, s. 44) popisuje další negativní chování v kyberprostoru, a to **kybergrooming** jako nebezpečné chování dospělých osob, které prostřednictvím manipulace naváží přátelství na sociálních sítích nebo v online hrách a snaží se vylákat svou oběť na schůzku v reálném světě. Z pravidla se jedná o osoby vydávající se za kamarády v podobné věkové kategorii. Cílem těchto osob bývá sexuální zneužití, natáčení a focení pornografických snímků a nucení k prostituci.

Bělík a Hoferková (2017, s. 84) ještě zmiňují pojem **kyberstalking**, který označuje pronásledování prostřednictvím informačních a komunikačních technologií. Můžeme sem zahrnout intenzivní telefonování, SMS, e-maily či vzkazy na sociálních sítích. Web E-bezpečí uvádí, že kyberstalkeri využívají diskuzní fóra, ve kterých pod falešnou identitou kontaktují oběť, případně si další informace o oběti zjišťují od ostatních uživatelů sociálních sítí či online her. Někteří kyberstalkeri zůstávají aktivní jen v kyberprostoru, avšak v reálném životě by se k fyzickému útoku zřejmě neuchýlili. Kyberstalking jako doprovodný jev bohužel lze nalézt u všech kategorií stalkingu. Každý stalker může být i kyberstalkerem (E-bezpečí, 2017, online).

Z hlediska mravnostní kriminality můžeme s kyberkriminalitou pojít trestné činy: „*Ohrožování výchovy dítěte dle ust. § 201 trestního zákoníku, Šíření pornografie dle ust. § 191 trestního zákoníku, Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií dle ust. § 192 trestního zákoníku, Zneužití dítěte k výrobě pornografie dle ust. § 193 trestního zákoníku, Účast na pornografickém představení dle ust. § 193a trestního zákoníku a v neposlední řadě Navazování nedovolených kontaktů s dítětem dle ust. § 193b trestního zákoníku*“ (Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník).

3 Osobnost pachatele

Na úvod je důležité říci, že pro forezní sexuologickou praxi je nutno rozlišovat mezi chováním **sexuálně deviantním** a **sexuálně delikventním**. Tyto dva pojmy spolu nemusí v zásadě souviset. Dle Weisse (2008, s. 88) nejčastěji sexuálně motivovaný sexuální delikt – znásilnění - páchají většinou muži bez sexuální deviace. Je také dost pravděpodobné, že většina pachatelů sexuálních deliktů, jako je pohlavní zneužití, páchají lidé nedevariantní. Avšak zastoupení deviantních jedinců v mezi pachateli sexuální delikvence se u řady autorů výrazně liší. Od několika málo procent až po čísla, která svědčí o tendenci vidět defektní psychosexuální vývoj téměř u všech pachatelů. Sexuálně deviantně se může projevat i člověk jinak normálně sexuálně orientovaný a naopak, ne každý deviantní jedinec se musí nutně projevat deviantně. Své deviantní potřeby může uspokojovat některou z přijatelnějších forem, jako je například masturbace s preferovanými fantaziemi.

Je tedy důležité rozlišovat mezi deviantními a nedevariantními pachateli. Následující podkapitola vymezuje etiologii psychosexuálního vývoje, který je velmi zásadní pro nastínění příčin páchaní sexuální trestné činnosti.

3.1 Etiologie

Nekonformní sexuální chování lze zkoumat z hledisek sociobiologických, psychologických a sociologických. Sexuální vývoj jedince je ovlivňován řadou determinantů a různí autoři dávají význam odlišným výkladovým teoriím sexuálního chování.

Evolučně-biologický model „vychází z předpokladu, že vrozené determinanty sexuální motivace jsou výsledkem fylogenetického vývoje lidského druhu a jejich primární funkce je především reprodukční“ (Weiss, 2002, s. 112). Dále autor uvádí, že ontogenetický vývoj sexuality jedinců spočívá především v rozvoji sblížovacího chování a efektivním formování páru.

Genetické modely byly původně zaměřeny na zkoumání propojenosti chromozomu Y a sexuální kriminality. Chromozom Y (super male syndrom, XYY)

je spojen s vyšší agresivitou a hladinou testosteronu. Pozdější výzkumy sice potvrdily vyšší sekreci testosteronu, ale neprokázaly spjatost mezi touto chromozomální anomálií a sexuální kriminalitou (Hook, 1973, online).

Behaviorální modely jsou založeny především na tom, že lidské chování je ovlivňováno minulou zkušeností. Podle některých behavioristů dokonce nedědíme žádné důležité vzorce chování, ale určitou schopnost flexibility a učení se. Tyto teorie jsou v zásadě založeny na učení imprintingem (vtištěním), klasickém podmiňování, operantním podmiňování a sociálním učení. Zde můžeme uvést například participační model sociálního učení, který je procesem přímého kopírování, při němž se jedinec učí pozorováním a následným opakováním. S tímto druhem učení se setkáváme především u pachatelů sexuálního zneužití, kteří byli sami v dětství zneužíváni (Weiss, 2002, s. 130).

Psychopatologické modely jsou paralely mezi sexuálními deviacemi a obsedantně-kompulzivními poruchami. Tyto modely jsou spojeny také s teorií sexuální deviace jako sexuální závislosti. Podle Colemana (1991, s. 135) koncepce deviantního sexuálního chování jako sexuální závislosti může vést k ospravedlňování kriminálních či destruktivních činů, tzn. sexuální agresor tvrdí, že je „závislý na znásilňování“, a proto s tím nemůže přestat. Coleman navrhuje pro toto jednání termín „kompulzivní sexuální chování“. Dle Zvěřiny (2000, s. 145) *„psychopatologické nálezy u sexuálních delikventů jen vzácně svědčí o vážnějších duševních poruchách. Psychózy a demence jsou u těchto mužů velice vzácné. Častější je nález psychopatie a lehkého mentálního defektu. Čím agresivnější sexuální delikt, tím častější je nález psychopatické struktury osobnosti pachatele.“*

Sociologické a kriminologické modely podle Kočiše a Šimovičové (1982, s. 146) seriózní antropologické studie prokazují, že znásilnění se vyskytuje v kulturách, kde je přísnější sociální restrikce na ženské nemanželské styky než na mužské, dále že vykazují silnější sexuální zábrany u žen než u mužů a působí u nich ekonomické i sexuální zábrany, které prodlužují mládenecký věk mužů a tím u nich zvyšují sexuální frustraci. A z těchto sociálně kulturních kontextů pochází podle autorů potenciál pro páčání sexuálních agresí.

Multifaktoriální modely jsou založeny na několika činitelích. Každé sexuální chování, tedy normální i deviantní, je podmíněno celou řadou biopsychosociálních faktorů. Dle Moneyho (1986, s. 155) může při vzniku deviace hrát roli chybný imprinting, u sexuální agresivity se může jednat o přemístění (displacement) na náhradního partnera apod. Jako další možné příčiny deviantního vývoje autor uvádí:

1. **hereditární predispozici** (příčiny genetické či chromozomální, s předpokladem, že deviace se vyskytla již u předků)
2. **příčiny hormonální** (ne však pouze ve spojení s pubertou, ale už ve stadiu prenatálním a neonatálním, kdy hormony ovlivňují sexuální formování mozku)
3. **patologické vztahy** (mohou existovat v rámci rodiny, mezi dítětem a rodiči, a mají často určující význam na další vývoj sexuality jedince zvláště v době dospívání)
4. **sexuální zneužití v dětství** (přičemž platí, že čím menší má oběť možnost ze situace zneužívání uniknout, tím větší je traumatizující vliv této situace a tím je menší pravděpodobnost, že zůstane bez následků v dospělosti)
5. **psychické poruchy** (temporální epilepsie, bipolární porucha, disociativní porucha, antisociální osobnostní rysy) (Money, 1995, s. 47-62).

Někteří autoři uvádějí další etiologické členění psychosexuálního vývoje, mezi něž můžeme zařadit hormonální a neurochemické modely, neuroanatomické a neurofyziologické modely, psychoanalytické a psychodynamické modely, model poruch dvoření či model sexuálního motivačního procesu a feministické modely.

3.2 Nedevariantní pachatel

Dle Weisse (1996, s. 30) je z forezně sexuologického hlediska i psychologického hlediska nutné rozlišovat sexuální delikventy trpící parafilii, tedy kvalitativní odchylkou sexuálního motivačního systému, a na ty, kteří se sexuálních deliktů dopouštějí většinou v rámci osobnostní či sociální patologie.

Podle zjištění Weisse a Zimanové (1985, s. 31) jsou pro neparafilní jedince charakteristické problémy v oblasti osobnostních rysů a vývojových faktorů

podmiňujících jejich celkovou maladaptaci (dysfunkčnost v nukleární rodině, obecná kriminalita, partnerská a profesionální maladaptace). Kdežto u parafilních jedinců je defekt zpravidla omezen na oblast sexuální motivace a sexuální socializace.

Nedeviantní pachatele sexuálních deliktů můžeme rozdělit do několika kategorií (Weiss, 2000, s. 14):

- **Sociosexuálně a psychosexuálně nezralí muži**, kteří se z důvodů nedostatečné interiorizace sexuálního chování či vysoké hladiny sexuální tenze mohou dopustit deliktů nejrůznějšího charakteru – od sexuálního zneužívání po sexuální agresi.
- **Jedinci s psychopatickou strukturou osobnosti**, převážně s rysy nezdrženlivosti s tendencí okamžitě vyhovět svým pudovým impulzům, jejichž sexuální trestná činnost bývá obvykle agresivního charakteru.
- **Muži, u nichž jsou sexuální delikty podmíněné situačně**, např. vlivem alkoholu, dlouhodobou sexuální deprivací či určitým podílem oběti na trestném činu (znásilnění).
- **Hypersexuální jedinci se sníženou volní kontrolou** a s převahou pudové složky nad erotickou, u nichž se zpravidla setkáváme s delikty sexuálně agresivního charakteru.
- **Jedinci se sníženou schopností racionální kontroly** sexuálního chování, podmíněnou defektem rozumových schopností – především mentálně retardovaní jedinci a jedinci s poruchou CNS. U těchto pachatelů se nejčastěji setkáváme s pedofilními delikty.
- **Psychotici v relapsu duševní choroby**, kteří se dopouštějí sexuálních deliktů nejrůznějšího druhu. Ti však tvoří pravděpodobně jen nepatrné procento v rámci celkové sexuální kriminality.

Brzek (1997, s. 18) uvádí, že nejčastější diagnózou nedeviantního jedince, který se dopustil sexuálního deliktu bývá tzv. psychosexuální infantilismus neboli psychosociální nevyzrállost. Tento stav se normálně vyskytuje v pubertě během vyžívání v sexuální oblasti, při kterém vznikají disproporce, které mohou vést

ke vzniku deviantního chování. U některých lidí může psychosexuální nevyzrállost přetrvávat i několik let poté, co již překročili věk, v němž obvykle puberta končí.

Mezi další nedevidantní potencionální pachatele řadí Milfait (2008, s. 79) dospělí, kteří nezvládají řešit své krize a konflikty, a tak se častěji dostávají do problémových situací. Milfait zmiňuje osoby nestabilní nebo stojící na kraji společnosti se závislostí na alkoholu nebo drogách. Dle Kováře (2008, s. 130) jsou alkohol, drogy a léky významnými faktory v kombinaci s jinými okolnostmi (patologie osobnosti, únava či stres). Zjednodušeně se dá vyvozovat, že *„je-li intoxikovaná oběť, zvyšuje se pravděpodobnost její viktimizace, neboť má nižší schopnost se efektivně bránit. Je-li intoxikován útočník, pak je pravděpodobnost dokonání znásilnění nižší (díky negativním farmakologickým účinkům na sexuální výkon útočníka)“* (Kovář, 2008, s. 130). Nelze ale předpokládat totožné projevy u všech jedinců, reakce může být u užití stejné látky diametrálně rozdílná (např. užití halucinogenů může vyvolat příjemné sexuální halucinace, v opačném případě může dojít k nabuzení fyzického sexuálního chování či agrese).

3.3 Deviantní pachatel

Sexuální deviace, či parafilie, je označení pro odchýlení se či poruchu sexuálních preferencí jedince. Česká psychiatrická a sexuologická škola vychází z představy, že parafilie je celoživotní trvalá charakteristika jedince a léčbou, trestem ani jiným prostředkem nelze tuto specifickou sexuální preferenci změnit. Lékaři teda nemají v ruce žádnou léčbu ani terapii, která by dokázala změnit sexuální orientaci (preferenci) jedince. Lze pouze přizpůsobovat vnější projevy sexuální motivace, tj. sexuální chování (Zvěřina, 2013, online).

Weiss (2008, s. 90) tvrdí, že o zastoupení deviantních pachatelů mezi ostatními pachateli sexuálního násilí nemáme doposud žádné objektivní údaje. Proto je důležité každého pachatele sexuálního trestného činu jednotlivě znalecky posoudit, aby bylo možno včasnou diagnostikou předejít sexuální motivaci kriminálního chování. Deviantní pachatele autor dělí na tři skupiny:

1. **Patologičtí sexuální agresori** – pro své vzrušení potřebují překonat odpor oběti, ale není u nich pozorována žádná sadistická vložka v pravém slova smyslu. Mnohdy svou oběť pronásledují a na opuštěném místě ji povalí na zem, či vyhrožují zbraní. Dle všeho se jedná o agresory hostilní, sociálně odcizené, egocentrické či s nízkou sociální inteligencí.
2. **Agresivní sadisté** – jedná se o pachatele, jejichž jednání směřuje k znehybnění oběti bez potřeby jakékoliv erotické součinnosti. Důležitý je pro ně pocit, že mohou s obětí zacházet tak, jak se jim chce (při manipulaci dochází k extrémním případům, kdy pachatelé oběti odříznou část těla). Do této skupiny patří i sexuální vrazi.
3. **Sadisté** – potřebují ke svému vzrušení pocit dominance nad obětí. Páchají na oběti takové činy, které ji způsobují psychickou i fyzickou bolest. Často se sadismus doplňuje s masochismem a často u svých aktivit používají různé nástroje.

Klasifikace a třídění jednotlivých parafilí můžeme nalézt jednotlivých publikacích a odborných monografiích. Nejznámější je však dělení parafilí na deviace **v aktivitě** a **v objektu**. Deviace v aktivitě jsou poruchy dosahování sexuálního vzrušení a uspokojení. Můžeme sem zařadit voyeurismus, exhibicionismus, frotérství, tušérství, patologická sexuální agresivita, agresivní sadismus, sadomasochismus či erotografomanie (Zvěřina, 2013, online). Deviace v objektu označují kvalitativní poruchy sexuální motivace charakterizované neadekvátním zaměřením erotické touhy. Tedy tím, na jaký objekt je orientována sexuální touha. Lze sem zařadit pedofilii, fetišismus a transvestitismus (Weiss, 2002, s. 74).

Kolářský (2008, s. 42) dělí poruchy sexuální preference na:

- **poruchy s atypickou náplní** (pedofilie či sadismus)
- **poruchy zaměřené na neúplné či nezralé sexualitě** (hebefilie či psychosexuální nezralost)
- **poruchy dvoření** (veškeré deformované nekoitální erotické chování na veřejnosti i v ústraní, jako je voyeurství, exhibicionismu, tušérství, frotérství a také patologická sexuální agresivita).

3.4 Typologie pachatelů sexuálních deliktů

V současné době zatím neexistuje jednoznačný empirický důkaz o tom, že by existovala nějaká specifická osobnostní struktura, specifické osobnosti rysy či specifický osobností profil pachatele sexuálních deliktů. Tato kategorie pachatelů je velmi heterogenní soubor, neboť jejich různorodost může spočívat ve věku, typu sexuálního trestného činu, ale i rizikovosti (nebezpečnosti pachatele), kriminálním „zaměřením“, osobností i kriminální historií či přítomností parafilie nebo jiné duševní poruchy (Blatníková, Faridová, Zeman, 2014, s. 125).

Typologie pachatelů můžeme v kriminologii rozdělit na dva směry. První představuje **trestný čin**, tedy kriminální chování, kam můžeme zařadit například vztah mezi obětí a pachatelem, „techniky“ provedení zločinu nebo důležité okolnosti související s kriminální aktivitou (denní světlo, den v týdnu apod.). Druhý směr se zaměřuje spíše na charakteristiky související s **osobností pachatele**. Jednotlivé odlišnosti mezi oběma směry jsou dány např. psychiatrickou diagnózou, rodinným stavem pachatele, kriminální kariérou apod. Dále Blatníková a kol. rozlišují mezi **kontaktními** a **nekontaktními sexuálními delikventy**. Kontaktní pachatelé jsou pachatelé znásilnění a pachatelé pohlavního zneužívání. Toto dělení je často využíváno v různých statistikách a výzkumech. Jedná se o pachatele znásilnění (rapist) a pachatele sexuálního zneužívání dětí (child molesters). Mezi nekontaktní pachatele řadíme zejména exhibicionisty nebo „internetové“ sexuální pachatele. Další typologie dělí pachatele na **násilné** sexuální delikventy a na pachatele **nenásilných** sexuálních trestných činů (Blatníková, Faridová, Zeman, 2014, s. 125).

Kanadský autor Porter (2000, online) sestavil typologii sexuálních pachatelů zohledňující jejich sexuálně-kriminální kariéru. Hranice trestní odpovědnosti mladistvých je v Kanadě stanovena na 14 let. Identifikoval šest kategorií:

1. **extrafamiliární pachatelé sexuálního zneužívání dětí** – dopustili se sexuálního násilí na jedné nebo více obětech mladších 14 let a všechny oběti byly z okruhu mimo pachatelovu rodinu,
2. **intrafamiliární pachatel zneužívání** – dopustil se sexuálního násilí na obětech mladších 14 let z okruhu pachatelovy rodiny,

3. **kombinovaný intra/extrafamiliární pachatel zneužívání** – atakoval jednu dětskou oběť z rodinného kruhu a jednu oběť bez příbuzenského vztahu,
4. **pachatelé znásilnění** – dopustili se sexuálního násilí na minimálně jedné oběti starší 14 let a zároveň se nedopustili sexuálního násilí na oběti mladší 14 let,
5. **kombinovaný pachatel znásilnění a zneužívání** – atakoval alespoň jednu oběť mladší 14 let a jednu oběť starší 14 let,
6. **nesexuální pachatel** – pachatelé, kteří se doposud sexuálního násilí nedopustili (sexuální prvopachatelé).

Čermák (1998, s. 121) uvádí, že jednu z nejznámějších typologií pachatelů znásilnění představuje model vytvořený Goethem a jeho kolegy. Jedná se o typologii, která je psychodynamická a založena na zákonitostech spáchaného deliktu a zejména na odlišné primární motivaci pachatelů. Data byla sebrána od 500 pachatelů znásilnění na základě klinických rozhovorů a anamnéz. Autoři popsali tři typy primárně motivovaných pachatelů:

1. **Znásilnění motivované mocí** – „*Primární motivací je moc a kontrola. Cílem pachatele je si svou oběť podrobit, ovládnout ji. Nepoužívá více síly, než je nutné k překonání odporu oběti. Svůj význam zde má „bezmocnost“ oběti – často si vybírá oběti, které jsou zranitelné a „snadno získatelné“. Často využívá také slovní výhrůžky a zastrasování zbraní. Znásilnění zde plní roli potvrzení síly a moci. Tito násilníci často popírají, že by byl sexuální styk vynucený nebo násilný, a podle autorů tito pachatelé potřebují věřit, že „to oběť také chtěla a užila si to“* (Čermák, 1998, s. 120).
2. **Znásilnění motivované hněvem, vztekem** – motivem znásilnění je msta nebo odplata, násilník realizuje násilí velmi agresivně a oběť je téměř vždy urážena a dehonestována. Agresivní pachatel používá neadekvátní míru síly a násilí, než je nutné pro dosažení sexuálního styku s obětí. Primární motivací bývá vztek, nikoli sexuální styk, znásilnění je tedy chápáno spíše jako prostředek, kterým nejvíce ublíží pachatel oběti.
3. **Znásilnění s rysy sadismu** – v tomto typu se prolínají prvky obou dvou předchozích typů. Útok je často spojen s mučením, poutáním a může mít

bizarní či rituální charakter. Samotné působení bolesti oběti přináší pachateli uspokojení. Prvky destrukce mohou někdy vést až k usmrcení oběti. Útok bývá z pravidla plánovaný a předem připravený. (Čermák, 1998, s. 127)

4 Osobnost obětí

Pro osoby, které se stanou obětí sexuálně motivovaného trestného činu, je to vždy velmi traumatizující událost. Čírtková (2008, s. 58) tvrdí, že se jedná o vynucený a nedobrovolný sex bez intimity, který je spolehlivým prostředkem k dlouhodobé psychické újmě. Pokud jde o trauma oběti, znásilnění představuje nejvíce prostudovaný individuální trestný čin.

Oběťmi trestných činů se zabývá viktimologie. Je to obor, který začal formovat v 50. letech jako součást kriminologie. Současně se zabývá trestnou činností, viktimizací, vztahem mezi obětí a pachatelem, možností pomoci obětem a prevencí viktimizace (Hoferková, 2017, s. 95). Z poznatků, které viktimologie přináší, vychází také právní úprava, které do nedávna nebyla věnována přílišná pozornost. Velikovská (2016, s. 15) tvrdí, že trestní zákon ani trestní řád termín „oběť“ do roku 2013 neznal, jednalo se spíše o psychologický a viktimologický pojem. V trestním právu se pracovalo s pojmem „poškozený“, případně „svědek“. Rozdíl mezi „poškozeným“ a „obětí“ je v tom, že první jmenovaný může být osoba fyzická i právnická, kdežto obětí může být jen osoba fyzická. Je tedy zřejmé, že každá oběť je zároveň poškozeným, ovšem ne každý poškozený je současně oběť. Dle zákona č. 45/2013 Sb., § 2 odst. 2 se obětí rozumí *„fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil.“* Tento zákon také v § 2 odst. 4 vymezuje pojem „zvláště zranitelná oběť“, kterou se rozumí a) dítě, b) osoba vysokého věku nebo fyzicky, mentálně či smyslově postižená, c) oběť trestného činu obchodování s lidmi nebo teroristického útoku, d) oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti.

4.1 Oběti znásilnění a oběti sexuálního zneužívání

Z viktimologického hlediska Zbořilová (2006, s. 135) rozděluje oběti trestných činů do tří základních skupin:

- **Primární** – oběti, které jsou přímo zasažené trestným činem, tj. oběti samotné.
- **Sekundární** – jedná se o blízké osoby, které mají k oběti silný emocionální vztah a její újmu prožívají téměř jako vlastní (např. partnerka či rodinní příslušníci).
- **Terciární** – blízké sociální okolí (přátelé či sousedé).

Pro porozumění **obětem znásilnění** je třeba přihlížet k celkové situaci, ve které se nacházejí. Jako příklad můžeme uvést Silvermana (podle Čírtkové 2008, s. 62), který rozlišuje dva základní typy obětí:

- **Oběti vztahového znásilnění** – to se odehrává většinou na pozadí původních kontaktů nebo sympatií pachatele a oběti. Po sexuálním násilí, které následuje, je oběť zmatena a pociťuje často i vinu.
- **Oběti útočného znásilnění** – v této situaci vévodí strach a silný stres z překvapivého útoku, který je překvapivý a nečekaný. U tohoto typu znásilnění může u oběti dojít k rozvinutí posttraumatické stresové poruchy (PTSP). U obou typů je vyžadována rozdílná strategie intervence.

V současné době jsou typologie obětí reálnější, protože přihlížejí k faktům z reálných případů a nestojí pouze na teoretických názorech, jak tomu bylo dříve. Bohužel se ve společnosti můžeme stále setkat se stereotypními názory ohledně znásilnění. Dle Čírtkové (2008, s. 68) je společnost velmi homogenní v mínění o znásilněných ženách. Naneštěstí tomu často bývá i v soudních síních, neboť i osoby s pravomocí žijí ve stejném myšlenkovém duchu. Je proto důležité osvětlit empirická fakta týkající se znásilnění. Jedním z nich je, že většina znásilnění se odehrává v sociální blízkosti a pachatelé nemusí být nijak sociálně nápadní ani duševně choří. Většina žen se obvykle pokouší o jakoukoli verbální obranu, avšak strach o život je blokuje v projevu. Mnoho znásilněných končí zpravidla s lehčími až středními zraněními, hůř je na tom psychika. Samo znásilnění je oběťmi vnímáno jako ohrožení života, nikoli jako agresivní vynucený sexuální styk.

Zájem o **oběti sexuálního zneužívání** od minulého století rapidně vzrostl. Téma dříve tabuizované a ignorované je v současnosti velmi diskutovaným. Lze

to připisovat faktu, že se bude vždy jednat o osobu mladší patnácti let, a tedy i zájmu o její větší péči. Dle Čírtkové (2008, s. 72) jsou za klíčové považovány dva problémy – zlepšit schopnost včas rozpoznat sexuální zneužívání a zlepšit institucionální zacházení s oběťmi sexuálního zneužívání. „*Akcentována je především ochrana dítěte a konec konců i společnosti, protože zneužívané dítě si do dospělého života nese řadu handicapů, které z něho činí problémového jedince. Nedoléčené trauma ze zneužívání v dětství nade vše pochybnost komplikuje normální zapojení se do života v dospělosti a významně zvyšuje pravděpodobnost selhání v sociálně patologickém smyslu (partnerské konflikty, strpění domácího násilí, rozvodovost, promiskuita, závislosti všeho druhu, defektní výchova vlastních potomků) i v kriminálním smyslu (tendence řešit problémy násilím, bez ohledu na druhé využívat momentální moc a nedovolenými prostředky uspokojovat své potřeby)*“ (Čírtková, 2008, s. 72). Zde lze uvést opět několik empirických poznatků ohledně sexuálního zneužívání. Jedná se o poměrně častý zločin, ale obtížně kontrolovatelný. Oběti často mlčí, nechtějí problém řešit oficiální cestou. Dokazování je v tomto případě tedy velmi komplikované. Nevztahuje se na žádnou konkrétní sociální vrstvu ani vzdělání, prolíná celým spektrem společnosti. Naprostá většina pachatelů netrpí duševní chorobou, za kterou by mohli být viněni. Mezi pachatelem a obětí obvykle existuje určitá vztahová provázanost, tzn. že pachatel bývá ze sociálního okolí oběti. A jak již bylo zmíněno výše, zneužívání silně poškozují psychiku dětské oběti, proto je péče o oběť nezbytná.

4.2 Viktimogenní faktory

S viktimogenními faktory souvisejí faktory previktimní. Ty se zaobírají otázkou, zda existují predestinující podmínky, které by u žen zvyšovaly pravděpodobnost znásilnění. Dle Čírtkové (2008, s. 62) empirická pátrání po previktimních faktorech pokračují i dnes. Tyto výzkumy se zaměřují na konkrétní skupiny žen, zvláště ohrožené jako např. prostitutky nebo drogově závislé dívky. V současné době se výzkumníci odklánějí od psychologicky predestinované oběti. Spíše se zabývají **zranitelností** (vulnerabilitou) této oběti. Zranitelnost někdy bývá definována pomocí vzorců chování a myšlení, které jedince stimulují k zvládnání obtížně zvladatelných situací. „*Odborně jsou označovány jako „coping“ styly a podle*

psychologů souvisí s rozmanitými, dříve izolovaně studovanými jevy, jako je např. víra ve vlastní schopnosti, iluze kontroly, životní vitalita, autonomie a nezdolnost“ (Čírtková, 2008, s. 63). Badatelé se snaží přijít na to, zda tato zranitelnost má roli významného previktimního faktoru. Vulnerabilita je spojena především s traumatickými prožitky, které ji dokonce mohou vyprodukovat i velmi silné osobnosti. S tímto pojmem taktéž souvisí tzv. viktimnost nebo viktimita, kterou Kuchta a Válková (2005, s. 158) vyjadřují jako „stupeň pravděpodobného rizika, že se jedinec nebo určitá sociální skupina stane obětí trestného činu.“

Psychologický přístup běžně rozlišuje tři skupiny viktimogenních faktorů:

- **sociální** (tj. profese, sociální vrstva, pozice v rodině, např. nejstarší/nejmladší dítě, styl rodinné výchovy, patologie v rodině),
- **osobnostní** (tj. konstelace osobnostních vlastností, která činí osobu náchylnou pro roli oběti),
- **behaviorální** (tj. rizikové chování – vyhledávání viktimogenních lokalit, provokující jednání) (Čírtková, 2006, s. 203)

Velikovská (2016, s. 88) uvádí, že mezi psychické vlastnosti, které ovlivňují viktimnost můžeme zařadit agresivitu člověka, ať už fyzickou či slovní. To může vést až k fyzickému napadení. Mezi rizikové **psychosociální vlastnosti** řadí například lehkomyšlnost, dobrodružnost či nekritickou důvěřivost. Tyto vlastnosti jsou právě typické pro některé oběti sexuálního násilí, například pro znásilněné při stopování. Charakteristické je to pro oběti diskoték, které svým svádivým chováním přirozeně testují svou sexualitu, avšak si neuvědomují, že se vystavují četným nebezpečím.

Mezi další viktimogenní faktory lze zařadit **vztah oběti k pachateli**. U sexuálních trestných činů je blízký vztah mezi obětí a jejím pachatelem zpravidla velmi častý. Jansen (1991, s. 333) uvádí, že tomu tak je až v 70 %. Dle Vaníčkové (2007, s. 22) někteří pachatelé využívají patologických situací v rodině a jejich dysfunkčností k nabádání a nucení dětí k různým formám sexuálního násilí.

Rizikové situace jsou takové situace, při kterých je potencionální oběť přímo ohrožena sexuálním násilím. Dle Täubnera (2005, s. 78) jsou tyto situace přímo související s typickou sociální skupinou jako je například rodina, či vrstevnická

skupina. Rizikovou situaci dělá právě přítomnost potencionálního pachatele a přítomnost potencionální oběti. Dále exogenní podmínky, jako např. že se dítě nachází samo s pachatelem. Eliottová (1994, s. 83) uvádí jako rizikové situace i veřejně přístupná místa jako jsou:

- **výtahy a schodiště** (zde dochází nejčastěji ke znásilnění či exhibicím)
- **veřejné toalety** (dochází zde ke kontaktu s pedofilem, neboť se muži ukrývají na dámských toaletách)
- **hromadná doprava** (kontakt s pachatel, následné sledování při vystoupení z dopravního prostředku)
- **bazény a koupaliště** (hrozí zde riziko kontaktu s dohazovačem sexuálních služeb)

4.3 Typologie obětí

Dle Velikovské (2016, s. 27) existuje mezi oběťmi trestných činů řada rozdílů, kvůli kterým nelze vyvozovat obecné závěry a stanovit tak prototyp klasické oběti trestného činu. Různí autoři rozdělují oběti do různých klasifikačních schémat. Někteří dělí oběti podle věku, pohlaví, způsobu vyrovnání se s traumatem či jiných odlišností. Jiní se zaměřují na vzájemnou interakci mezi obětí a pachatelem.

Dle egyptského viktimologa E. A. Fattaha rozlišujeme pět následujících kategorií obětí:

1. **nezúčastněné oběti** – oběti svým chováním nepřispívají ke spáchání deliktu, mají k pachateli až výrazný odpor a odmítavý postoj,
2. **latentní či predisponované oběti** – tyto oběti mají zvýšený sklon k viktimizaci (charakterovými vlastnosti, osobnostními rysy), okolí těchto obětí o tomto násilí ve většině případů neví (patří sem i tzv. chronické oběti)
3. **provokující oběti** – svým chováním „napomáhají“ vzniku sexuálního deliktu, podněcují pachatele k určitému chování nebo vytvářejí vhodnou situaci ke stimulování pachatele,
4. **zúčastněné oběti** – mají pozitivní postoj k porušování práv, spolupůsobí při vzniku deliktu,

5. **falešné oběti** – nejedná se o skutečné oběti, vyskytly se v nevhodný čas na nevhodném místě (podle Netík, Netíková, Hájek, 1997, s. 87-88).

Schafer (1968, s. 29) jako jeden z mála autorů nevychází při klasifikaci obětí z rizikových faktorů, ale ze zodpovědnosti samotných obětí za trestný čin. V autorově pojetí je trestný čin chápán nikoli jako individuální problém, nýbrž sociální, jenž musí brát v potaz jak pachatele, tak oběť, která může svým chováním přispívat ke své viktimizaci. Funkční úloha oběti spočívá v neděláním něčeho, co by vyvolávalo násilí jí samotné a zároveň předcházelo jakýmkoli krizovým situacím. Podle této tzv. funkční odpovědnosti dělí oběti na:

1. **nesouvisející oběti** – nenesou žádnou odpovědnost, staly se pouze náhodným cílem pachatele,
2. **provokující oběti** – jsou částečně zodpovědné, pachatel zareagoval na jejich chování nebo čin,
3. **ukvapené oběti** – náleží jim určitý stupeň zodpovědnosti, nacházely se na nebezpečných místech v nevhodný čas, jsou nevhodně oblečeny a konají či říkají nevhodné věci,
4. **biologicky slabé oběti** – tyto oběti nenesou odpovědnost, jsou pro pachatele přitažlivými svým vzhledem ke svému věku,
5. **sociálně slabé oběti** – taktéž nenesou odpovědnost, pro pachatele jsou velmi snadnými obětmi, neboť nedochází k jejich plné integraci do společnosti (minority, imigranti),
6. **sebeviktimizované oběti** – jsou plně zodpovědné, angažují se v kriminogenních oblastech (drogová problematika, gambling, prostituce),
7. **politické oběti** – nenesou odpovědnost za svou viktimizaci, pouze stojí v opozici k moci nebo existuje snaha udržet je v podřadném sociálním postavení.

Velikovská (2016, s. 30) uvádí, že jednotlivé typologie v měřítku různých časových období byly velmi kontroverzní, neboť oběti vycházely z jejich vinění, lhaní či míry zodpovědnosti za vlastní viktimizaci, aniž by akceptovaly psychologická

hlediska. Avšak postupem času do odborných publikací a mezinárodních dokumentů pronikly i jiné klasifikace obětí trestných činů, které byly o poznání pestřejší ohledně kritérií (např. oznámení deliktu oběti, její reakce, míry poškození). V současné době k jednomu z nejpoužívanějších dělení typologie obětí podle zažitého trestného činu, který odpovídá kategoriím deliktů používaných v kriminologii, můžeme zaznamenat dělení Čírtkové (2004, s. 114) dle reakce oběti na trestný čin:

1. **oběť s expresivní a kontrolovanou reakcí**
2. **oběť pasivní, odevzdaná a oběť aktivní**

K tomuto dělení autorka dodává ještě dělení „akceschopnosti“ osoby, tedy podle víry ve vlastní schopnosti aktivně ovlivňovat některé události. Aktivní (silná) oběť má vysokou míru akceschopnosti na rozdíl od pasivní (slabé) oběti a nevyhraněné oběti, která pochybuje o své akceschopnosti, má ji tedy neujasněnou (Čírtková – Zpravodaj BKB č. 3, 2007).

4.4 Psychosociální následky sexuálního násilí

Problematikou traumatizace obětí se zabývá psychologie oběti. Sexuální delikt představuje pro oběť velmi stresující událost, která je charakteristická tím, že „*je prakticky nemožné se na ni dopředu připravit, je nesmírně obtížné se s ní rozumově vypořádat a bývá často téměř nemožné se jí vlastním přičiněním vyhnout*“ (Čírtková, 2006, s. 205). Zločin tak oběť vrhá do závažné **psychosociální krize**, kterou Čírtková vymezuje jako „*zážitek bezmoci a vlastní neschopnosti, pochybování o sobě samém a výčitkami (jsem neschopný), ztráta či oslabení seberegulačních funkcí – na venek se projevuje emocionální až afektivní labilita, intenzivní strach, negativní exkluzivita, a především ztráta schopnosti se rozhodovat a podle toho konat*“ (Čírtková, Zpravodaj BKB č. 4, 2011, s. 7).

Hoskocová (2009, s. 9) vymezuje pojem **psychosociální** na úzkou souvislost mezi psychickými aspekty naší zkušenosti, tzn. myšlenky, pocity, chování a širší sociální zkušeností (vztahy, tradice, kultura). Prakticky se jedná o působení psychologa ve spolupráci s dalšími odborníky v sociální oblasti.

Intenzita, způsob a rychlost akceptace negativního zážitku má u každého člověka svůj individuální průběh. Nelze zobecňovat a generalizovat poznatky z práce s těmito lidmi. Mnoho autorů v procesu postupného psychického zpracování traumatu objevilo jistou dynamiku, na jejímž základě rozlišili jednotlivé **fáze vyrovnávání s krizí** (Velikovská, 2016, s. 88).

Akutní fáze představuje dle Velikovské (2016, s. 93) jednak samotnou primární viktimizaci, ale i určitou dobu těsně po útoku. V této době oběť přichází do kontaktu s OČTŘ, případně s krizovými interventy. Oběť není v této fázi schopna přiměřeně reagovat a lze ji popsat jako „ztuhlou úlekem“. Pro agresora je to výhodná situace, neboť oběti znemožňuje obranu a tato paralýza – šokový stav – pokračuje. Čírtková (2006, s. 93) popisuje oběti, jejichž společným znakem je specifická dezintegrace, která omezuje prožívání, uvažování i chování. Oběť zpravidla není schopna jednat rozumově, pouze emocionálně. Jako obranný mechanismus slouží především popření (vytěsnění traumatizující zkušenosti) či regrese na nižší vývojový stupeň. Přirozené jsou i problémy v oblasti komunikace a výpadky paměti. Vágnerová (2000, s. 93) doplňuje, že ve výjimečných případech může dojít až ke zkratkovité reakci (např. suicidálního charakteru).

Postakutní fáze je charakteristická postupným zpracováváním traumatizující události. Fungování oběti se tak dle Čírtkové (2006, s. 95) zpravidla projevuje dvěma extrémními reakcemi, které se střídají v čase. V jeden čas oběť o traumatu, které prožila, mluví, znovu jej prožívá, pláče a zároveň se zlobí, má strach, ale i pocity viny. Po druhé ta samá oběť o traumatu mluvit odmítá. Snaží se popřít, co se stalo, stahuje se sama do sebe. Tato dynamika je důkazem postupující adaptace na krizi. Dle Vágnerové (2000, s. 95) je doba trvání postakutní fáze velmi individuální a záleží na každé oběti, jak dlouho bude trvat. U někoho týdny u jiného měsíce a za určitých okolností se může protahovat i rok.

Fáze nové životní rovnováhy je závěrečné stadium. Velikovská (2016, s. 96) ji charakterizuje jako konečné přizpůsobení novým podmínkám, postupné odpoutání oběti od zločinu a vyrovnání se s problémem. Oběť vstřebává újmu pomocí psychoterapie, ale i bez ní a začíná se orientovat na budoucnost. Záleží na mnoho

okolnostech, kdy se oběť navrátí ke svému plnohodnotnému životu. V nejlepších případech by tak tomu mohlo být asi do 1-1,5 roku po činu.

Zajímavý je též model Küblerové-Rossové, známý jako pět fází smutku či pět fází umírání, který byl sice původně aplikován pouze u lidí trpících smrtelným onemocněním, později však i na jakýkoli druh tragické osobní ztráty a významné životní události. První fází je *popírání*, kdy jedince napadají myšlenky typu: „Tohle se nemůže stát, ne mně“ nebo „došlo k záměně výsledků, to musí být omyl.“ Druhá fáze je *hněv a agrese*. Jakmile se jedinec dostane do druhé fáze, uvědomuje si, že popírání již nemůže pokračovat. Třetí fází je *smlouvání*, která zahrnuje naději, že se současná situace obrátí k lepšímu. Jedinec je obvykle ochotný za to dát cokoliv. Ve čtvrté fázi *deprese* si jedinec začne uvědomovat přicházející následky. Může být zamlklý, uzavřený, v pláči a truchlení s pocity strachu a beznaděje. V konečné fázi *smíření* dojde u jedince k vyrovnání s tím, co se v jeho životě stalo. Dochází k psychickému uvolnění a jedinec je schopný spolupracovat či docházet na terapie (Kübler-Ross, 1992, s. 15).

Následky sexuálně zneužívaného dítěte

U zneužitého dítěte se dle Spilková (2000, s. 76) mohou projevat psychické příznaky jako je strach, úzkost, afektivní chování, deprese, nutkavé udržování čistoty. U předškolních dětí to mohou být například poruchy chování, nápadná masturbace nebo sexuální hry neodpovídající věku, poruchy spánku či poruchy příjmu potravy. U školního dítěte se můžeme setkat s problémy učení, agresivitou, antisociálním chováním či problémy ve vztahu k okolí a ostatním dětem. Dalšími projevy mohou být promiskuita, prostituce, útky z domova či nejrůznější delikvence. U dětí středního školního věku se objevují problémy jako nápadně sexualizované hry, sny se sexuální tematikou, úzkost, deprese, zhoršení školních výsledků až suicidální tendence. U mladistvých se vyskytují projevy zvýšeného sexuálního chování, prostituce, abúzu alkoholu, drog, sebepoškozující chování.

Dítě má pocit zkaženosti, znehodnocení či špíny, která z něho nejde smýt a je vidět všude, kam jde. Připadá si poznamenaný na celý život. Různorodost

dlouhodobých následků se nevejde do jednoho obecného modelu. Mitlöchner, Vaníčková a Čírtková (2001, s. 20) dělí tyto následky na sexuální zneužívání:

- **krátkodobé** – bolest, smutek, pláč, vztek, hněv, zloba, úzkost, panika, obava, strach,
- **dlouhodobé** – obranné reakce, somatické stesky, depresivní symptomatologie, sociální izolace, ztížení úspěšnosti ve škole, v práci, sociální patologie, poruchy příjmu potravy, snížení sebehodnocení, negativní sebepojetí, problémy ve vztazích, autodestruktivní a suicidální chování.

Posttraumatická stresová porucha se může objevit v jakémkoliv věku, to znamená, že může postihnout i dítě či dospívající mládež. Dle Vizinové a Preisse (1999, s. 71) dochází u dětí k znovuprožívání traumatu. Trápí je nutkavé vzpomínky na traumatickou zkušenost, které se objevují kdykoliv, nejčastěji tomu tak je ve chvílích ticha. Vzpomínky mají formu flashbacků a opakujících se živých snů. Dítě se snaží vzpomínkám na traumatickou zkušenost vyhýbat. Může to být v omezení hovorů s rodiči či vrstevníky nebo změně hodnotového žebříčku.

Následky znásilnění

Zda sexuální agrese zanechá na psychice oběti následky záleží na mnoho faktorech. Většina obětí utrpí tzv. rape trauma – trauma znásilnění. Weiss a Krulová (2008, s. 101) popisují nejčastější následky znásilnění mezi které patří úzkosti, deprese, poruchy spánku, snížení sexuální apetence a orgastické schopnosti. K dalším psychickým reakcím patří strach (ze smrti nebo z tělesného onemocnění), pocity ponížení a viny, stud vztek, pochybnosti o sobě samém. V 75 % případů se objevují během prvních měsíců po útoku příznaky deprese, které zhruba do čtyř měsíců po znásilnění odezní. Avšak je to velmi individuální. Současně se může u obětí znásilnění rozvinout posttraumatická reakce jako jsou například noční můry, nespavost, výrazné zvýšení nebo snížení hmotnosti, citová otupělost či úplné vyhýbání se společnosti. Objevuje se i lekavost, specifické strachy (zejména z cizích lidí), nechůť žít dál či nedbalost k vlastnímu tělu.

U jednotlivých obětí může dojít k rozvinutí **posttraumatické stresové poruchy**, jejíž následky mohou mít dle Velikovské (2016, s. 107) na osobnost obětí dlouhodobý charakter. V MKN-10 je označena jako F43.1, která představuje zpožděnou nebo protrahovanou odpověď organismu na situaci hrozivého či katastrofálního rázu. Pokud se dle Vizinové a Preisse (1999, s. 28) příznaky objeví hned nebo do několika minut a odeznívají zpravidla během několika hodin, hovoříme o **akutní reakci na stres**. PTSP se tedy může objevit ihned po odeznění akutní fáze, odložená PTSP se objevuje do 3-4 měsíců od incidentu, v individuálních případech i do půl roku až roku od incidentu. Dle Koukolíka a Drtilové (2001, s. 241) je „*posttraumatická stresová porucha vážné, někdy přechodné, jindy celoživotní onemocnění, na jehož vzniku se podílí vliv stresových hormonů na některé části mozku*“ (Koukolík, Drtilová, 2001, s. 241). PTSP se projevuje například flashbacy (dotíravými vzpomínkami), úlekovou reakcí, či anhedonií (neschopností prožívat kladné emoce). Velikovská (2016, s. 108) zmiňuje, že PTSP se může u obětí projevovat dvojím způsobem. První je útlum spojený s nezájmem a emocionální oploštělostí, také nedostatkem energie (únavový syndrom). Druhý způsob je protikladný k prvnímu. Oběť trpí nedostatečnou seberegulací, impulzivitou a zvýšenou expresivitou agresivního charakteru. Vizinová a Preiss (1999, s. 67) zmiňují nejčastější posttraumatické reakce u obětí znásilnění, kterými jsou: nespavost, noční můry, výrazné snížení nebo zvýšení hmotnosti, citová otupělost, pláč a deprese, izolace a vyhýbání se společnosti, lekavost při hluku, strach z mnoha věcí či cizích lidí, nedbalost vůči vlastnímu tělu a v nejhorším případě nechut' dál žít.

Podle mezinárodní klasifikace nemocí je zpravidla průběh PTSP proměnlivý, ale ve většině případů vede k uzdravě. Velikovská (2016, s. 109) uvádí, že jsou-li projevy intenzivní a trvají-li déle než čtyři až šest týdnů, je relativně velká šance na spontánní uzdravení. Pouze u malé části pacientů nastává chronický průběh, který může trvat i několik let, nebo přejít v trvalou změnu osobnosti. Takoví jedinci zpravidla nejsou schopni návratu k běžnému životu.

Obtížně se ve statistikách dohledávají data ohledně psychiky obětí. Mapování pouze psychických dopadů kriminality se žádné oficiální statistiky nezabývají. Policejní evidence započítává např. psychický šok do kategorie „jiných následků“

trestného činu. Proto nemůžeme generalizovat jednotlivé dopady na procentuální počty obětí.

4.5 Postoje a mínění společnosti

Mezi laickou veřejností koluje mnoho představ o obětech sexuálních trestných činů. Můžeme mluvit o chybách sociálního vnímání, které Velikovská (2016, s. 33) vymezuje jako sociální realitu vycházející z vlastního očekávání, implicitní teorie osobnosti, stereotypy a předsudky. V hodnocení druhých se dopouštíme řady pochybení a výsledné přesvědčení, které lidé o člověku nebo situaci nabydou, bývá často mylné a u oběti dochází ke zhoršení již tak komplikovaného postavení ve společnosti. Můžeme tak mluvit například o mýtu „predestinované oběti“, která je předurčena svými charakteristikami, aby se stala obětí zločinu. S touto ideou souvisí mínění, že oběti k násilnému chování pachatele provokují. Pachatelé potom v tomto případě argumentují tím, že si oběť jednání zasloužila. Dále autorka uvádí mýtus o možnosti oběti ubránit se pachateli. Je vyvolán údivem lidí nad tím, že si oběť není schopna přivolat pomoc, bránit se či utéct a naopak se „nechá“ znásilnit. Dále je třeba uvést mýtus o slušné a neslušné ženě, který tvrdí, že znásilnění nehrozí slušným ženám vedoucím řádný život. Nebo například, že znásilnění se týká jen mladých a atraktivních žen či že oběti znásilnění jsou jen submisivní, drobné, křehké a slabé ženy. Velikovská (2016, s. 38) uvádí kognitivní stereotypy o znásilnění a následně empirická fakta (viz Tabulka č. 1):

Tabulka č. 1 Mýty a fakta o znásilnění

Kognitivní stereotypy	Empirická fakta
Hlavním motivem znásilnění je sexuální touha, jedná se o spontánní projev vášně.	Znásilnění vystupuje coby zbraň a slouží k pokoření, způsobení bolesti. Jeho motivem je vztek, sadismus, siláctví, přičemž bývá i předem promyšlené, nikoli jen náhodné.
Znásilnění je vnímáno jako agresivní, vynucený sexuální styk.	Znásilnění primárně představuje existenciální ohrožení života.

Znásilnění probíhá formou přepadení neznámým pachatelem.	Většina znásilnění se odehrává v sociální blízkosti, tj. mezi manžely, partnery, příbuznými, přáteli, kolegy apod., často probíhá v místě, kde se oběť cítí bezpečně.
Většina obětí se v průběhu znásilnění masivně brání.	Většina obětí se obvykle pokouší o verbální obranu. Strach o život u nich však blokuje intenzivní a rizikovou obranu.
Znásilnění způsobuje hlavně těžkou újmu na zdraví.	Většina znásilnění končí spíše lehčími až středně těžkými tělesnými zraněními.
Znásilňovány bývají jen ženy nebo děti, muži nikoli, a to pro svou fyzickou převahu či absenci erekce.	I muži mohou být proti své vůli zneužiti a tvoří 7-10 % znásilněných bez ohledu na sexuální orientaci. Navíc neplatí, že muž, který znásilnil jiného muže, musí být homosexuál. Sexuální touha při znásilnění obvykle nehraje roli.
Znásilňovači jsou patologičtí, nápadní jedinci a vždy muži.	Znásilňovači nemusejí být sociálně nápadní ani duševně choří. Předpoklad, že slušní a zdraví jedinci neznásilňují, odvádí pozornost od kulturního kontextu a mocenských vztahů, ve kterých k tomuto deliktu dochází. Znásilňovat mohou i ženy, byť je to vzácné.
Většina ohlášených znásilnění je falešná.	Znásilnění představuje vysoce latentní kriminalitu. Předpokládá se, že je nahlášeno pouze 8 % případů znásilnění, přitom křivé obvinění pokrývají 6-10 % těchto případů.

5 Statistické přehledy mravnostní kriminality

Ve výzkumné části práce bych chtěla nastínit statistický pohled na mravnostní kriminalitu. Cílem této části práce je provedení analýzy statistických údajů ohledně mravnostní kriminality.

Nejprve se zaměřím na mravnostní delikty v rámci celorepublikových statistik v uplynulých po sobě jdoucích pěti letech, tedy od roku 2013 do roku 2017. Přínosem analýzy těchto statistik je pozorování vývoje kriminality v jednotlivých letech a jejich odlišností od ostatních let. Zaměřuji se na počty případů nahlášených a také objasněných s uvedením procentuální úspěšnosti.

Mravnostní kriminalita, pro níž se používá i pojem sexuální kriminalita, se vyskytuje v každé společnosti a je součástí obecné kriminality. Jedná se o trestné činy vyjmenované zejména v třetí hlavě zvláštní části trestního zákoníku (§ 185–193 b). Tyto trestné činy zasahují především důstojnost v sexuální oblasti.

5.1 Metodické poznámky a zdroje údajů

Před zahájením výzkumného šetření jsem porovnávala statistické údaje Policie ČR, ČSÚ (Českého statistického úřadu) a portálu MAPAKRIMINALITY.CZ, což je projekt Otevřené společnosti, o. p. s. Dále jsem čerpala ze statistik OSPODu (Orgánu sociálně – právní ochrany dětí) a BKB (Bílého kruhu bezpečí). Údaje PČR, ČSÚ a webu MAPAKRIMINALITY.CZ jsou víceméně podobné s drobnými detaily. Ze statistik OSPODu jsem získávala informace především o pohlavním zneužívání, což je jedna z oblastí, kterou se Orgán sociálně – právní ochrany dětí zabývá. Nejvíce informací jsme však získala prostřednictvím policejních statistik, které jsou velmi podrobně popsány.

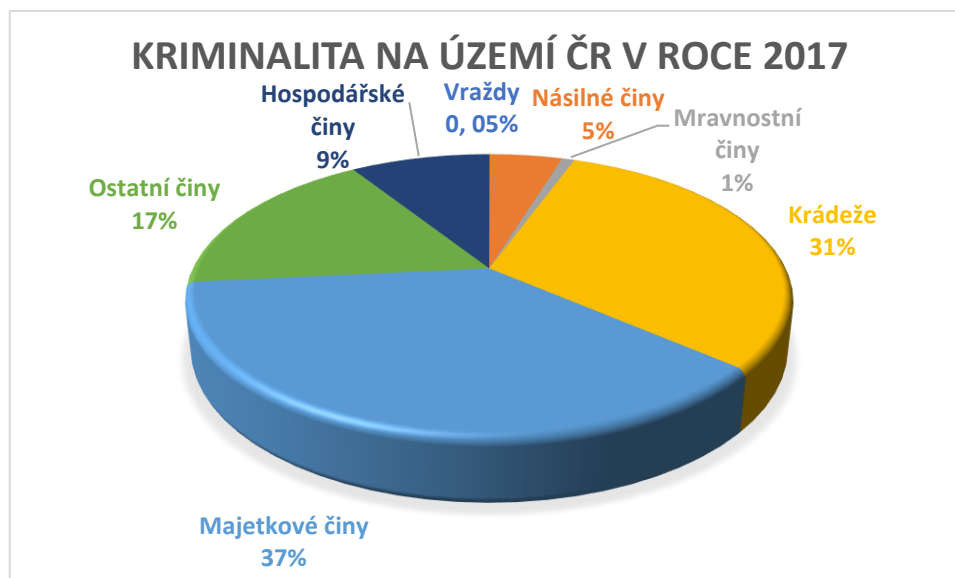
Policejní statistiky do mravností kriminality zahrnují znásilnění, sexuální nátlak, pohlavní zneužívání v závislosti, pohlavní zneužívání ostatní, komerční forma sexuálního zneužívání v závislosti, komerční forma sexuálního zneužívání ostatní, ostatní pohlavní úchytky, šíření pornografie, ohrožování pohlavní nemocí, ublížení

na zdraví pohlavní nemocí, ublížení na zdraví pohlavní nemocí z nedbalosti, kuplířství, soulož mezi příbuznými, obchodování s lidmi a ostatní mravnostní trestné činy. Ve své práci se zabývám statistikami trestných činů vymezených v hlavě třetí trestního zákoníku.

5.2 Statistický přehled mravnostní kriminality na území České republiky

První graf znázorňuje celorepublikový stav kriminality, který jsem rozdělila na vraždy, násilné trestné činy, mravnostní trestné činy, krádeže, majetkové trestné činy, hospodářské trestné činy a ostatní trestné činy, které nelze zahrnout do žádných z výše uvedených druhů trestné činnosti. Zpracovaná data vychází ze statistik Policie ČR.

Graf č. 1

Za rok 2017 bylo spácháno celkem 202 303 trestných činů, přičemž objasněných jich bylo 94 890. Z celkového součtu je to tedy 47% úspěšnost. Pro srovnání můžeme uvést, že za rok 2016 bylo spácháno 217 927 trestných činů a z toho objasněných stejně jako v předchozím roce 47 % případů, v roce 2015 bylo spácháno celkem 247 628 s objasněností 45 %, v roce 2014 pak bylo zjištěno 288 660 trestných činů a objasněných jich bylo 44 %. Rok 2013 čítá 325 366 trestných činů

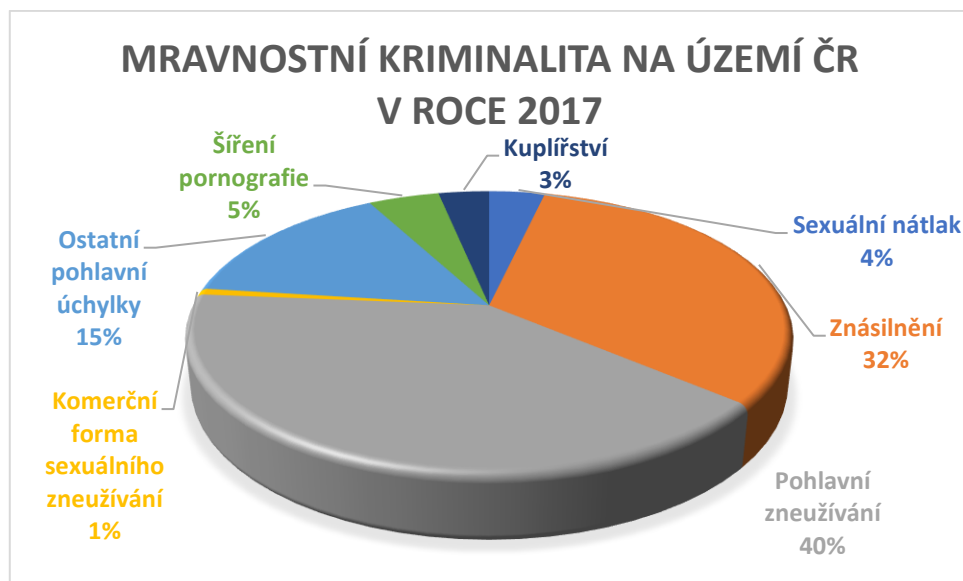

s objasněností 40 %. Za rok 2017 bylo spácháno pouze 0,05 % vražd, což je z celkového počtu 202 303 trestných činů pouze 146 případů. Může se zdát, že se u nás vraždí více, dle mého názoru jde pouze o mediální bublina, které zkresluje pohled na celkovou kriminalitu. Lze tedy říci, že dochází k postupnému snižování páčání trestné činnosti, a naopak k růstu objasněnosti jednotlivých případů. Výjimku tvoří rok 2013, kdy páčání trestné činnosti razantně stouplo. Dle mého názoru to může být důsledek prezidentské amnestie vyhlášené 1. ledna 2013. Údaje však mohou být zkresleny o tzv. latentní (skrytou) kriminalitu, která se nedá nijak statisticky změřit. Jedná se o nenahlášené nebo neodhalené trestné činy.

Z grafu vyplývá, že pouhé 1 % z celkové kriminality na území ČR zaujímá mravnostní kriminalita. Je to velmi pozitivní zpráva vůči ostatní kriminalitě, avšak je stejně důležité jako u všech ostatních se tímto typem kriminality zabývat. Právě u mravnostní kriminality dochází k největší latenci. Oběti často zneužívání či znásilnění neohlásí a tím pádem je Policii ČR známá jen „špička ledovce“.

Následující graf konkrétněji popisuje mravnostní kriminalitu na území celé České republiky. Za rok 2017 bylo celkem zjištěno 2 363 trestných činů, z toho jich bylo objasněno 1 607, což je 68 %. Dodatečně bylo objasněno 239 trestných činů. Ze statistických údajů vyplývá, že 99 trestných činů bylo spácháno pod vlivem alkoholu se vznikem celkové škody 21 tisíc korun.

Graf č. 2

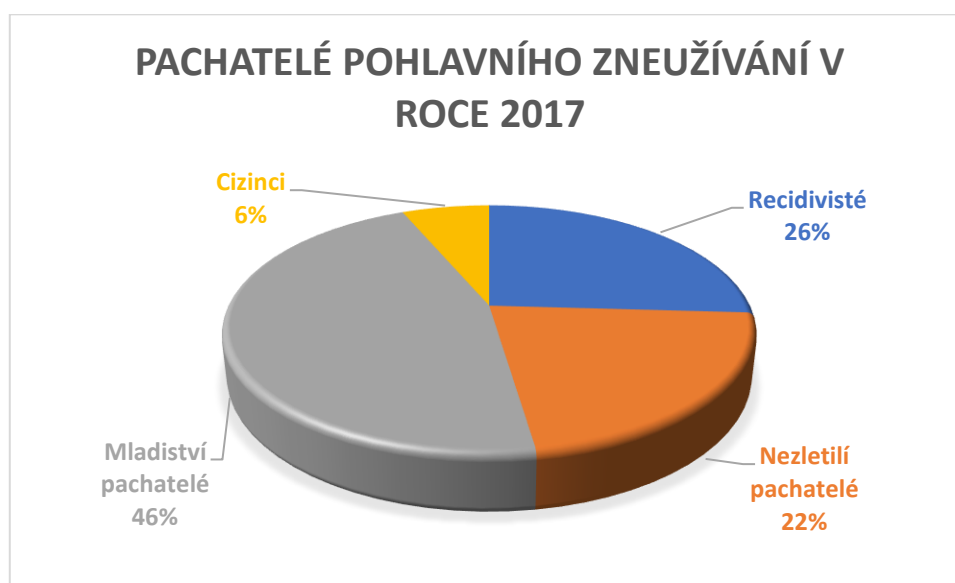
5.3 Statistiky pohlavního zneužívání

Z grafu vyplývá, že nejvíce zastoupená oblast mravnostní kriminality je pohlavní zneužívání. V roce 2017 bylo zjištěno 737 případů pohlavního zneužívání, přičemž bylo objasněno 603 případů, což je téměř 82% úspěšnost. Myslím si, že pohlavní zneužívání vyšlo z celé mravnostní kriminality nejhůře proto, že je velmi obtížné ho odhalit. V drtivé většině je pachatelem někdo z okolí dítěte, ať už samotný rodič či někdo z příbuzenstva. Není tedy obtížné držet dítě v nevědomosti o tom, že se děje něco, co by se dítě nemělo. Na druhou stranu je následně větší šance pro odhalení pachatele.

Pouze 10 případů pohlavního zneužívání za rok 2017 z celkových 737 bylo spácháno pod vlivem alkoholu. Může to být způsobeno tím, že se ve většině případů jedná o opakovanou činnost. Celkem bylo vyšetřováno 359 pachatelů za pohlavní

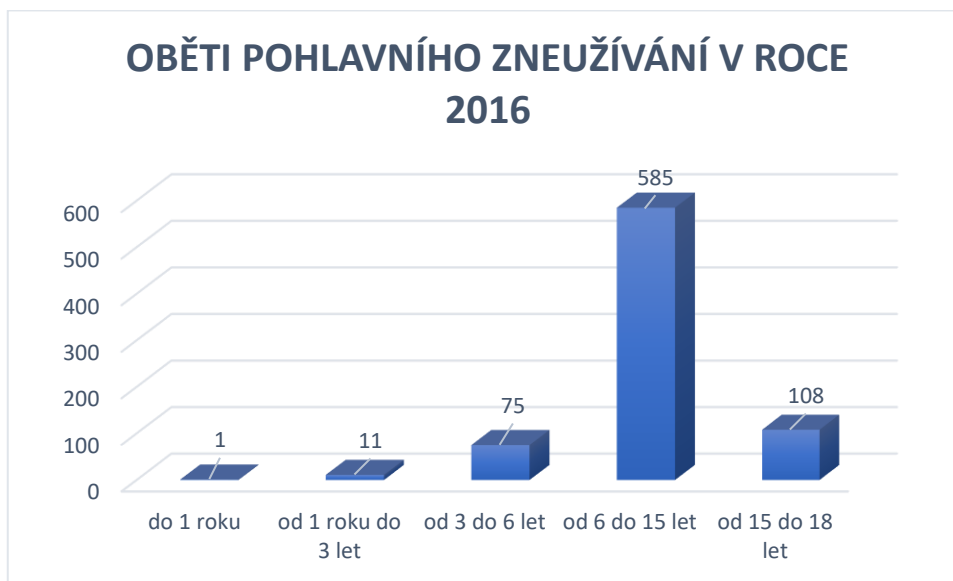
zneužívání. V 93 případech se jednalo o trestný čin spáchaný osobami opakovaně trestanými. 78 pachatelů bylo nezletilých, 165 mladistvých pachatelů a 23 případů bylo spáchano cizinci. Vzhledem k tomu, že více jak ¼ pachatelů jsou recidivisté si myslím, že by bylo vhodné se zamyslet nad účelností nápravy těchto osob. Policejní statistiky neuvádějí ve složení pachatelů dospělé osoby, pouze osoby opakovaně trestané. Proto nelze určit přesný počet dospělých pachatelů. V grafu č. 3 uvádím složení pachatelů pohlavního zneužívání.

Graf č. 3

V následujícím grafu se zaměřuji na oběti trestného činu pohlavní zneužívání. Vycházím z údajů Ministerstva práce a sociálních věcí a OSPODu. Za rok 2016 bylo hlášeno 780 případů pohlavního zneužívání, z toho bylo zneužito 595 dívek a 185 chlapců. Nejčastěji byly zneužívány děti ve věku od 6 do 15 let, nejméně naopak do 1 roku. Bylo zjištěno i 14 případů pohlavního zneužití zdravotně postižených dětí. Dívky byly téměř v 70 % zneužívány opakovaně, u chlapců se tak dělo v 60 %. Následující graf zobrazuje složení obětí pohlavního zneužívání podle věku.

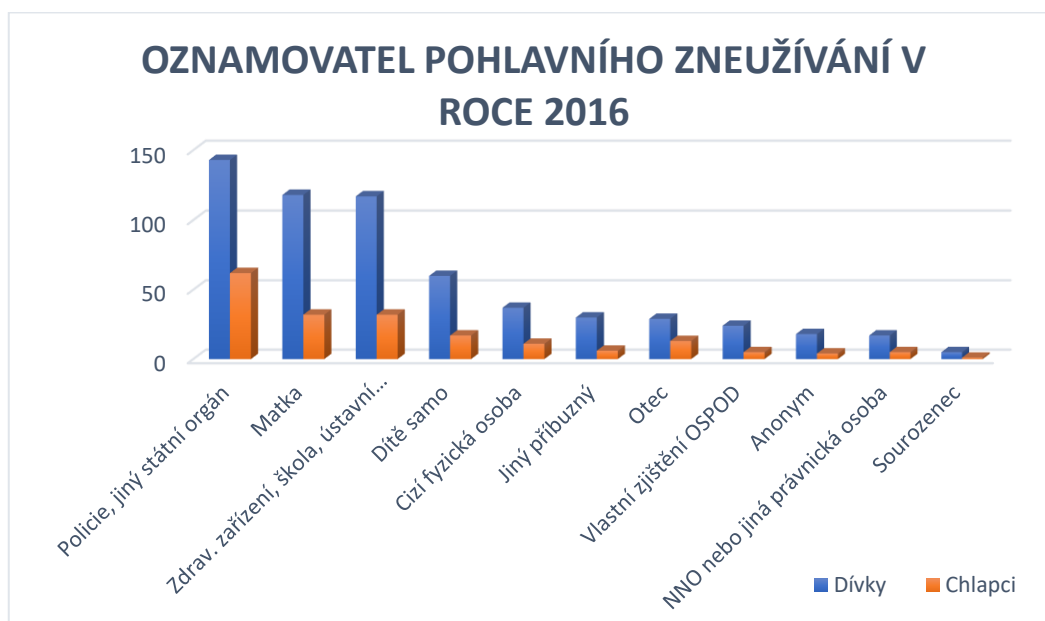
Graf č. 4

Z grafu je zřetelné, že nejčastěji pohlavně zneužívané byly děti od 6 do 15 let. V tomto období začínají především dívky fyzicky dospívat a mohou se tak stát obětí pohlavního zneužívání ze strany rodiny, starších spolužáků či sourozenců. Dle Čírtkové (2008, s. 73) není pohlavní zneužití vázáno na určitou sociální vrstvu, prochází napříč sociálním spektrem bez ohledu na materiální či vzdělanostní zázemí pachatelů. V tomto období si také dítě může myslet, že se nejedná o nic, co by se nemělo dít. V případě, že by dítě vědělo, že to, co se děje, není v pořádku a chtělo by se někomu svěřit, může být pod jakoukoliv pohružkou zastrašeno. Proto je u mravnostních trestných činů vysoká latence. Upozornit můžeme na věkovou kategorii od 15 do 18 let, kdy se podle zákona nejedná už o pohlavní zneužívání, ale o znásilnění. Avšak podle Úmluvy o právech dítěte se dítětem rozumí osoba mladší 18 let. Pokud se jedná o týrání, zneužívání a zanedbávání dítěte, lze tuto hranici posunout.

V grafu č. 5 se zaměřím na to, kdo je nejčastějším oznamovatelem pohlavního zneužívání. Jak jsem uvedla výše, nejčastějším pachatelem tohoto trestného činu je někdo z rodiny nebo jejího okolí. Často se stává, že otec, ať už vlastní či nevlastní, pohlavně zneužívá svou dceru. Pokud je zneužívání odhaleno, oznamovatelem je nejčastěji Policie ČR či jiný státní orgán a dále pak matka, jak již vyplývá ze záznamů OSPODu.

Graf č. 5

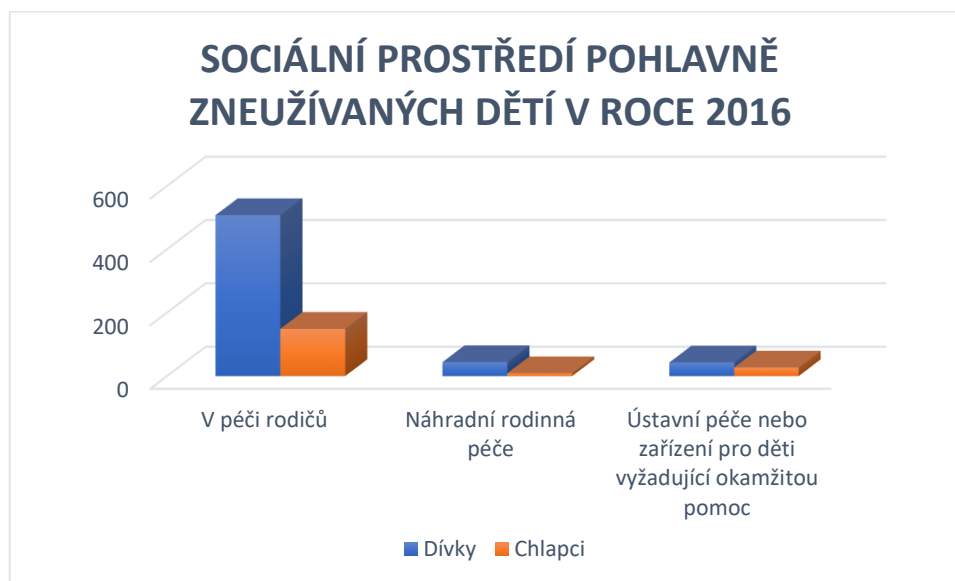
Graf je rozdělen na páchaní pohlavního zneužívání na dívkách a na chlapcích. Jak jsem již zmiňovala, pohlavní zneužívání je pácháno častěji na dívkách než na chlapcích. Za rok 2016 je bylo pohlavně zneužito 70 % dívek a 30 % chlapců.

Ze záznamů OSPODu vyplývá, že nejčastějším oznamovatelem pohlavního zneužívání byla Policie ČR či jiný státní orgán, a to z 25 % u chlapců i dívek. Dle mého názoru je zcela logické a na prvním místě nahlásit trestný čin na Policii ČR. A pokud se jedná jako v tomto případě o zneužívané dítě, Policie ČR to následně nahlásí OSPODu. Ve většině případech ale není Policie ČR primárním orgánem, který by zjistil pohlavní zneužívání. V téměř srovnatelném případě, jak je zřejmé z grafu, oznamuje OSPODu pohlavní zneužívání matka a zdravotnické či ústavní zařízení a škola. Téměř ve 20 % případů je oznamovatelem odborný lékař, který při vyšetření zjistí, že nezletilá dívka začala sexuálně žít, ačkoliv ji to zákon neumožňuje. A protože má každý lékař oznamovací povinnost, musí oznámit tuto skutečnost orgánům činným v trestním řízení. V dalších 20 % je pohlavní zneužívání OSPODu oznámeno matkou, většinou právě při zjištění u lékaře, že je nezletilá dívka těhotná a pod záminkou oběti staršího muže, kterému musela být po vůli, kryje svého staršího přítele. Pouze 10 % dívek a 9 % chlapců oznámí pohlavní zneužívání samo. Dle mého názoru je to velmi obtížné, protože je oběť často zastrášována různými pohrůzkami. Současně to pro oběť

musí být velmi ponižující a dehonestující oznámit toto intimní zacházení s její osobou. Ve zbývajících 25 % oznamuje pohlavní zneužívání cizí fyzická osoba či jiný příbuzný, anonym, nestátní nezisková organizace nebo jiná právnická osoba a sourozenec. Asi není náhodou, že otec dle záznamů OSPOD zaujímá v celkové statistice jako oznamovatel u dívek necelých 5 % a u chlapců necelých 7 %. Jak jsem již zmínila, nejčastějším pachatelem pohlavního zneužívání je rodič. Vlastní zjištění pohlavního zneužívání OSPODu je u dívek a chlapců v průměru 3 %. Z grafu je také zřejmé, že u chlapců i dívek je pořadí oznamovatelů téměř totožné.

S pohlavním zneužíváním také souvisí sociální prostředí, ve kterém dítě vyrůstá. Děti z rodin, ve kterých o ně pečují vlastní rodiče jsou na tom podstatně hůře než děti z náhradní rodinné péče či ústavní péče. Viz graf č. 6.

Graf č. 6

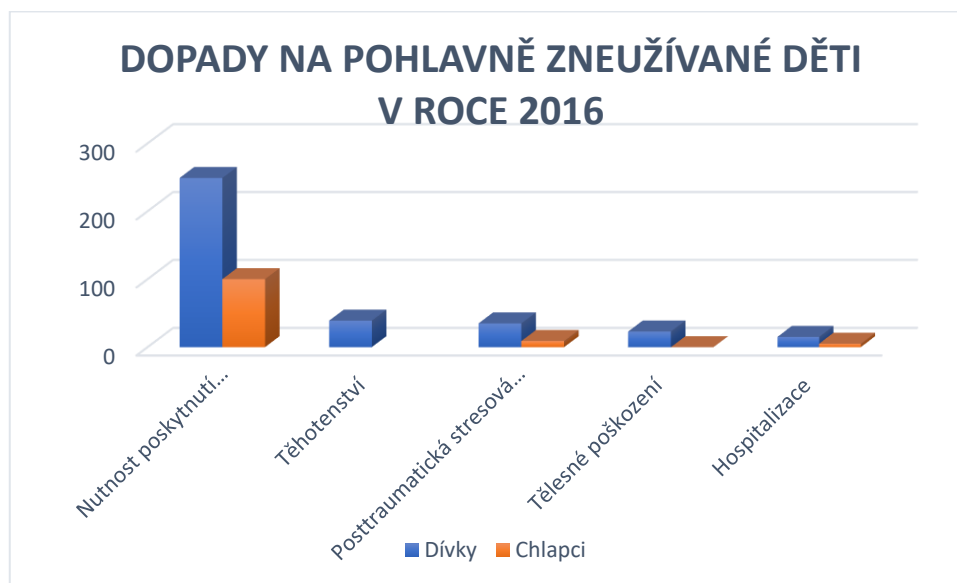

Z grafu vyplývá, že v péči rodičů bylo pohlavně zneužíváno 85 % dívek a 80 % chlapců, kdežto u náhradní rodinné péče je to v průměru u dívek i chlapců 6 % a u ústavní péče 7 % u dívek a 15 % u chlapců. Takto markantní rozdíl mezi péčí rodičů a náhradní rodinnou péčí či ústavní péčí opět svědčí o tom, že pachatelem pohlavního zneužívání je ve většině případech někdo z rodiny. Za zamyšlení stojí jednou takový rozdíl obětí dívek a chlapců v ústavní péči nebo zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Dle mého názoru se může jednat o zneužívání ze strany

zaměstnanec ústavního zařízení, ve kterém dítě pobývá. Latence pohlavního zneužívání v ústavní péči tak může být vysoká.

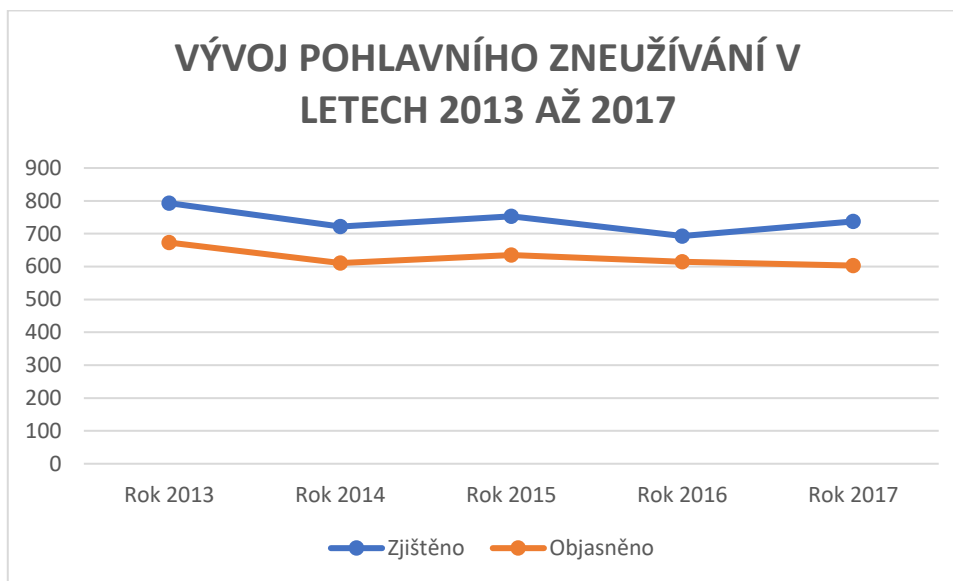
Vzhledem k tomu, že je pohlavní zneužívání pro dítě velmi negativní a v téměř ve všech případech přetrvávající zkušenostní, zanechává na jeho osobě určitý dopad. Ať už psychickou či fyzickou újmu. Následující graf zobrazuje dopady na pohlavně zneužitě dítě.

Graf č. 7

Na 60 % dívek z celkového počtu 595 a na 62 % chlapců ze 185 mělo pohlavní zneužívání nějaký dopad. 69 % dívek a 88 % chlapců potřebovalo poskytnout psychologickou pomoc. U chlapců i dívek se v průměru 9 % dostavila posttraumatická stresová porucha, z dat OSPODu však není zřejmé, jak dlouho u každého jedince přetrvávala. Tělesná zranění a hospitalizace činila u dívek 10 %, zatímco u chlapců pouze 4 %. Myslím si, že je to způsobeno konstitucí těla a především tím, že chlapci jsou zdatnější a lépe se brání než dívky. Celkem 39 dívek z 595, což činí necelých 5 %, při pohlavním zneužívání otěhotnělo. Následující graf zobrazuje vývoj trestného činu pohlavní zneužívání v letech 2013 až 2017.

Graf č. 8

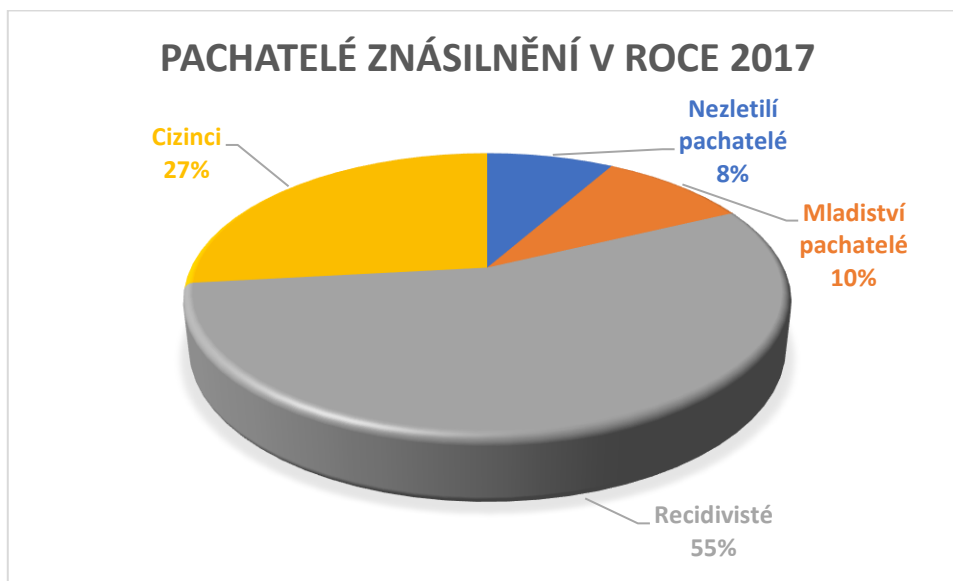
Z grafu je zřejmé, že vývoj pohlavního zneužívání je konstantní v přímé úměře s objasněností jednotlivých případů. Od roku 2013 do roku 2017 klesla objasněnost případů o 3 %, tedy na celkových 82 %. Avšak oproti roku 2016, který byl z hlediska úspěšnosti objasnění trestného činu pohlavní zneužívání za posledních pět let nejúspěšnější, pokleslo objasnění o 7 %. V roce 2017 tedy Policie ČR neobjasnila téměř o polovinu případů více než v předcházejícím roce. Nemůžeme však tyto výsledky brát zcela směrodatně, neboť je zde řada neodhalených případů, které spadají do latentní kriminality.

5.4 Statistiky znásilnění

Za rok 2017 bylo registrováno 598 případů znásilnění, z nichž objasněno jich bylo 485, což je 81 % úspěšnost. Úspěšné objasnění trestného činu znásilnění je tedy procentuálně téměř totožné s trestným činem pohlavní zneužívání, které činí 82 %. V tomto roce spáchalo trestný čin znásilnění celkem 269 pachatelů, což v průměru odpovídá na jednoho pachatele 2,2 znásilnění. Z těchto 269 pachatelů jich při páčání bylo pod vlivem alkoholu 56 a 6 pachatelů bylo pod vlivem drog či léků. Vzniklá škoda činila 13 tisíc korun. Pachatele znásilnění uvádím v následujícím grafu.

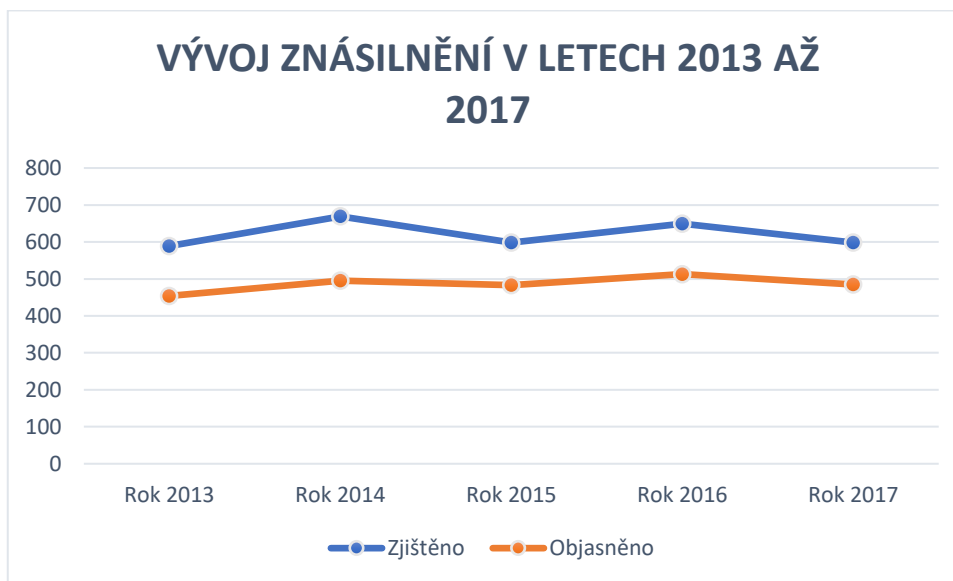

Graf č. 9

Z grafu je zřejmé, že nejčetnější skupinou pachatelů trestného činu znásilnění jsou recidivisté, tedy osoby opakovaně trestané. Ze všech pachatelů tvoří více jak polovinu, což vzbuzuje otázku, jak je to možné? Dle mého názoru by měla být zaměřena větší pozornost na efektivní nápravu těchto jedinců v nápravných zařízeních či detenčních ústavech. Druhou početnou skupinu znásilnění tvoří cizinci. Toto zjištění může být spojeno se související uprchlickou situací v Evropě. V současnosti je migrace mezi jednotlivými státy díky zrušeným hranicím jednodušší, než bývala, a proto je pro cizince snazší cestovat kamkoliv a páchat trestnou činnost. Bohužel se mezi pachateli znásilnění objevují i mladiství a nezletilí pachatelé. Myslím si, že tato sorta pachatelů neznásilňuje „pro zábavu“, nýbrž proto, že většina s nich se stala ve své minulosti obětí pohlavního zneužívání.

Graf č. 10

Oproti grafu č. 8, vývoj pohlavního zneužívání v letech 2013 až 2017, může na grafu vývoje znásilnění vidět nepatrný růst objasněnosti trestného činu znásilnění od roku 2013. Objasněnost jednotlivých případů znásilnění vzrostla za posledních pět let o 4 % a rok 2017 tedy nejúspěšnějším ze čtyř předcházejících let. Zatímco za posledních pět let je v průměru 112 neobjasněných případů pohlavního zneužívání za rok, u znásilnění to je v průměru 78 případů, což je o třetinu méně.

Dle mého názoru je důvodem to, že pohlavní zneužívání většinou probíhá opakovaně a pro dítě není snadné to někomu sdělit, kdežto znásilnění bývá jen výjimečně opakovaného rázu a oběť je více motivovaná trestný čin ohlásit, aby takovému jednání příště předešla.

Graf č. 11

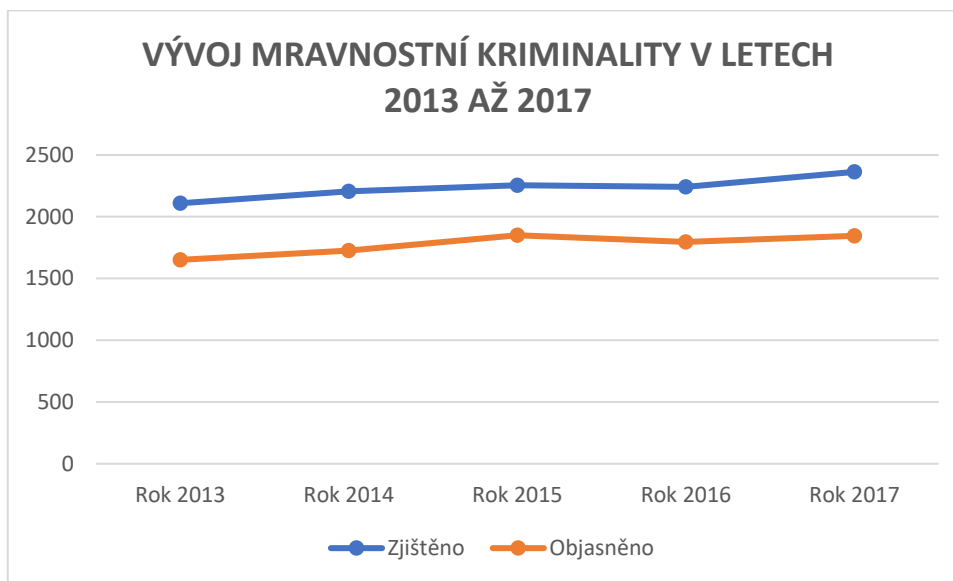

Ve statistice mravnostní kriminality v krajích ČR dopadlo nejhůře hlavní město Praha s 310 zjištěnými mravnostními trestnými činy z nichž objasněno jich bylo pouze 66 %. Naopak nejlépe z hlediska úspěšnosti s 91 % skončil Ústecký kraj, avšak počet mravnostních trestných činů byl hned čtvrtý nejvyšší. Nejméně mravnostních trestných činů bylo spácháno v Karlovarském kraji, ve srovnání s Prahou je to 4,5x méně. Viz. tabulka č. 1.

Tabulka č. 1

Kraj	Zjištěno	Objasněno	Neobjasněno	Úspěšnost v %
Praha	310	206	104	66 %
Moravskoslezský	290	224	66	77 %
Středočeský	251	180	71	72 %
Ústecký	232	212	20	91 %
Jihomoravský	195	147	48	75 %
Jihočeský	171	142	29	83 %
Olomoucký	155	123	32	79 %
Královéhradecký	142	120	22	85 %
Liberecký	126	113	13	89 %
Pardubický	118	86	32	73 %
Plzeňský	116	73	43	63 %
Zlínský	113	95	18	84 %
Vysočina	78	69	9	88 %
Karlovarský	66	56	10	85 %

Graf č. 12

Mravnostní kriminalita v České republice od roku 2013 do roku 2017 víceméně stagnuje. Úspěšnost objasnění mravnostních trestných činů se od roku 2013 pohybuje na 78 % a je tomu tak až do roku 2017. Jen v roce 2015 bylo zjištěno nejméně mravnostních trestných činů a objasněno o 4 % více mravnostní kriminality. Za posledních pět let nedošlo k žádnému rapidnímu růstu mravnostní kriminality, avšak je stále potřeba se tomuto odvětví kriminality věnovat stejně jako ostatním.

5.5 Souhrnné vyhodnocení výsledků analýzy

Z výsledků jednotlivých statistik, ať už od Policie ČR nebo z OSPODu vyplývá, že mravnostní kriminalita v celkovém měřítku zabírá pouze 1 % z celkové kriminality. To však neznamená, že by se mu neměla věnovat stejně velká pozornost jako ostatním druhům kriminality.

Největší zastoupení v mravnostní kriminalitě má trestný čin pohlavní zneužívání, jehož nejčastější obětí jsou dívky ve věku od 6 do 15 let. Protože je tento trestný čin doménou spíše domácího prostředí, odehrává se velmi často v rodinné péči a pachatelem nejčastěji bývá otec, dědeček, sourozenec či strýc. Následný dopad na dítě má katastrofální vliv, a proto většina dětí potřebuje nutně poskytnout psychologickou pomoc. Bohužel však objasněnost trestného činu pohlavní zneužívání

mírně klesá, a naopak mírně roste počet registrovaných případů. Dle mého názoru to můžeme přičítat faktu, že se tento jev děje především v rodinách, tedy uzavřeném sociálním prostředí a je velmi obtížné ho identifikovat. Statistická data proto mohou být velmi zkreslena o hodnoty latentní kriminality.

Druhou nejzávažnější páchanou trestnou činností z oblasti mravnostní kriminality je znásilnění. Pozitivní ale je, že oproti pohlavnímu zneužívání mírně roste objasněnost tohoto trestného činu a klesá počet spáchaných případů. Kompenzací je ale fakt, že nejčastějšími pachateli znásilnění jsou recidivisté. To znamená, že sice klesá zjišťování nových případů znásilnění, avšak z více jak poloviny se jich účastní stále stejní pachatele. Problémem je v tomto případě otázka efektivní nápravy těchto osob.

Co se týká statistických dat v krajích České republiky, řekla bych, že jsem nenarazila na nic, co by mě překvapilo. Nejproblémovější oblastí je Praha, z údajů vyplývá, že se v ní vyskytuje nejvíce mravnostní kriminality s nejmenší objasněností. Je to zcela logické, neboť se jedná o velmi anonymní prostor, kde lze páchat cokoli bez povšimnutí druhých. Naopak nejlépe ve statistice vyšel Karlovarský kraj s nejmenším počtem trestných činů a kraj Ústecký jakožto kraj s největší procentuální objasněností. V posledních letech mravnostní kriminalita víceméně stagnuje, avšak můžeme jen diskutovat o tom, jakým směrem a jak moc se pohybuje kriminalita latentní.

Závěr

Téma sexuálních trestných činů není žádnou novou problematikou v dnešním světě. Byla páchána již dávno v minulosti a přetrvává dodnes, proto je potřeba ji řešit. Práce se zabývá především sexuálními trestnými činy, a to zejména pohlavním zneužíváním a znásilněním. V jednotlivých kapitolách byly tyto pojmy vymezeny a popsány definicemi různých autorů. V práci nalezneme typologie pachatelů a obětí sexuální trestné činnosti, psychosociální dopad na oběť a v neposlední řadě mínění a postoje společnosti vůči znásilnění. U toho bych se chtěla pozastavit – bohužel si stále laická veřejnost myslí, že si oběť za svou újmu může sama. Z několika výzkumů a policejních záznamů vyplývá, že tzv. „predestinovaná oběť“ neexistuje a je to pouze mýtus. Pachatelem ve většině případů není cizí osoba, avšak někdo z blízkého okolí, jako tomu bývá i u pohlavního zneužívání.

Cílem mé práce bylo zpracovat téma sexuálních trestných činů a v analýze statistik zjistit, jak se situace mravnostní kriminality na území České republiky změnila za posledních 5 let. Potvrdily se mé předpoklady ohledně mravnostní kriminality v krajích ČR. Předpokládala jsem, že na základě nejvyššího počtu páchaných trestných činů na území hlavního města Prahy najdeme nejvyšší počet sexuálních trestných činů s nejmenší objasněností. Praha je stát ve státě, vysoká anonymita zajišťuje možnost páchání trestné činnosti bez ohledu na její objasnění Policií ČR.

A dále z výzkumného šetření vyplynul zajímavý poznatek a to ten, že vývoj pohlavního zneužívání a znásilnění za posledních 5 let téměř stagnuje, ačkoli se situace dle médií může zdát jiná. Otázkou ale zůstává, kolik neodhalených a neohlášených trestných činů zůstává pod pomyslnou špičkou ledovce. Latentní kriminalita byla, je a bude součástí kriminality. Důležitou skutečností, která mimo jiné vysvětluje vysokou latenci znásilnění je fakt, že pachatel je až v polovině případech manžel či přítel a oběť znásilnění nenahlásí. Myslím si, že opakovaná znásilnění korespondují s domácím násilím. Aby jim bylo předcházeno, nejspíše by musela být zajištěna lepší prevence ze strany lékařů, Policie ČR a neziskových organizací, které se touto problematikou zabývají.

K problematice pohlavního zneužívání by měla dle mého názoru zaujmout stanovisko škola v rámci prevence sexuálního chování či rodinné výchovy.

Práce pro mne byla přínosem v mnoha ohledech. Nejen, že jsem si ucelila pohled na sexuální trestné činy v trestněprávním i společenském kontextu, ale díky analýze statistik jsem si udělala i reálný pohled na situaci mravnostní kriminality v ČR. Myslím si, že by některé kapitoly mé práce mohly sloužit jako informační materiál pro osoby, zabývající se touto problematikou. Věřím, že je práce srozumitelná a zároveň poučná pro čtenáře, kteří se tímto tématem chtějí zabývat nebo již zabývají.

Seznam použité literatury

Literatura

ANTL, Miroslav. *Znásilnění*. in BĚLÍK, Václav, Stanislava HOFERKOVÁ a Blahoslav KRAUS. *Slovník sociální patologie*. Praha: Grada, 2017, 120 s. Pedagogika. ISBN 978-80-271-0599-1.

BĚLÍK, Václav. *Kybergrooming*. in BĚLÍK, Václav, Stanislava HOFERKOVÁ a Blahoslav KRAUS. *Slovník sociální patologie*. Praha: Grada, 2017, 120 s. Pedagogika. ISBN 978-80-271-0599-1.

BĚLÍK, Václav, HOFERKOVÁ, Stanislava. *Kyberstalking*. in BĚLÍK, Václav, Stanislava HOFERKOVÁ a Blahoslav KRAUS. *Slovník sociální patologie*. Praha: Grada, 2017, 120 s. Pedagogika. ISBN 978-80-271-0599-1.

BLATNÍKOVÁ, Šárka, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Násilná sexuální kriminalita – téma pro experty i veřejnost*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. 221 s. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-143-1.

BRZEK, Antonín. *Sexuologie pro právníky*. Praha: Karolinum, 1997, 70 s. ISBN 80-7184-383-0.

CAPPONI, Věra, Růžena HAJNOVÁ a Tomáš NOVÁK. *Sexuologický slovník*. Praha: Grada, 1994, 149 s. ISBN 80-7169-115-1.

ČERMÁK, Ivo. *Lidská agrese a její souvislosti*. Žďár nad Sázavou: Fakta, 1998, 204 s. ISBN 80-902614-1-8

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Viktimologie pro forenzní praxi*. Praha: Portál, 2014, 158 s. ISBN 978-80-262-0582-1.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Pomoc obětem závažných zločinů. *Zpravodaj BKB*, 2011, roč. 20, č. 4, s. 7-10. ISSN 1213-8282

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Oběti sexuálního násilí*. in KOVÁŘ, Petr. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, c2008, 292 s. Jessenius. ISBN 978-80-7345-161-5.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. I děti by měly dostat podporu po zákroku policie: osoby ohrožené domácím násilím (včetně dětí), typologie, priority intervence. *Zpravodaj BKB*, 2007, roč. 16, č. 3, s. 6-11. ISSN 1213-8282

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. 3. vyd., Praha: Portál, 2006, 309 s. ISBN 80-86898-73-3.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. Vyd. 4., V nakl. Portál 2., rozš. Praha: Portál, 2004, 266 s. ISBN 80-7178-931-3.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004, 431 s. ISBN 80-86473-86-4.

DUNOVSKÝ, Jiří, DYTRYCH, Zdeněk, MATĚJČEK, Zdeněk.: *Týrané, zneužívané a zanedbané dítě*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1998. 248 s. ISBN 80-85121-99-9.

DVOŘÁČEK, Igor. *Sexuální agrese z pohledu soudního lékaře*. in KOVÁŘ, Petr. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, c2008, 292 s. Jessenius. ISBN 978-80-7345-161-5.

DVOŘÁČEK, Igor. *Právní aspekty pohlavního zneužívání*. in WEISS, Petr. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Grada, 2005, 264 s. Psyché. ISBN 80-247-0929-5

ELLIOTT, Michele. *Jak ochránit své dítě: násilí a pornografie na obrazovce: sexuální zneužití: šikanování: hazardní hráčství: únos: drogy a alkohol*. Přeložil Jiří BUMBÁLEK. Praha: Portál, 1994, 173 s. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-7178-034-0.

HOFERKOVÁ, Stanislava. *Viktimologie*. in BĚLÍK, Václav, Stanislava HOFERKOVÁ a Blahoslav KRAUS. *Slovník sociální patologie*. Praha: Grada, 2017, 120 s. Pedagogika. ISBN 978-80-271-0599-1.

HOSKOVCOVÁ, Simona. *Psychosociální intervence*. Praha: Karolinum, 2009, 184 s. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. ISBN 978-80-246-1626-1.

- JANSEN, Hans. Täter-Opfer-Beziehung. In Kerner, Hans Jürgen. *Kriminologie*. Lexikon. 4. Aufl. Heildeberg: Kriminalistik Verlag, 1991. s. 333-336. ISBN 3-7832-0989-7
- KOLÁŘSKÝ, Aleš. *Jak porozumět sexuálním deviacím: teoretická východiska sexodiagnostiky, cesta k tvorbě náhledu a k realizaci sexuality v mezích zákona*. Praha: Galén, c2008, 108 s. ISBN 978-80-7262-504-8.
- KOVÁŘ, Petr. *Vliv běžných léků a některých drog na sexuální chování a jednání*. in KOVÁŘ, Petr. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, c2008, 292 s. Jessenius. ISBN 978-80-7345-161-5.
- KOUKOLÍK, František, DRTILOVÁ, Jana. *Zlo na každý den: život s deprivanty I*. 1. vyd. Praha: Galén, 2001. 390 s. ISBN 80-7262-088-6.
- KRAUS, Blahoslav a Jolana HRONCOVÁ. *Sociální patologie*. Vyd. 2. Hradec Králové: Gaudeamus, 2010, 325 s. ISBN 978-80-7435-080-1.
- KÜBLER-ROSS, Elisabeth. *Hovory s umírajícími*. Nové Město nad Metují: Signum unitatis, 1992, 134 s. ISBN 80-85439-04-2.
- KUCHTA, Josef, VÁLKOVÁ, Helena et al. *Základy kriminologie a trestní politiky*. I. vyd., Praha: C. H. Beck, 2005, 568 s. ISBN 80-7179-813-4.
- MILFAIT, René. *Komerční sexualizované násilí na dětech*. Praha: Portál, 2008, 210 s. ISBN 978-80-7367-320-8.
- MITLÖHNER, Miroslav. *Právní aspekty pohlavního zneužívání*. in WEISS, Petr. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Grada, 2005, 264 s. Psyché. ISBN 80-247-0929-5
- MITLÖHNER, Miroslav, Eva VANÍČKOVÁ a Ludmila ČÍRTKOVÁ. *Komerční sexuální zneužívání dětí. Násilí na dětech: Sborník z 1.národní konference*. Praha: Humanitas Profes, 2001, 85 s.
- MITLÖHNER, Miroslav. *Právní aspekty sexuálního násilí*. in WEISS, Petr a kol. *Sexuální zneužívání: pachatelé a oběti*. Praha: Grada, 2000, 212 s. Psyché. ISBN 80-7169-795-8.

NETÍK, Karel, NETÍKOVÁ Daria, HÁJEK Stanislav. *Psychologie v právu: úvod od forenzní psychologie*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1997. 140 s. ISBN 80-7179-177-6.

NOVOTNÝ, Oto a Josef ZAPLETAL. *Kriminologie*. 3., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2008, 527 s.

SPIPKOVÁ, Jana. *Vyšetření sexuálně zneužitých dětí*. in WEISS, Petr. *Sexuální zneužívání: pachatelé a oběti*. Praha: Grada, 2000, 212 s. Psyché. ISBN 80-7169-795-8

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012, 3632 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.

TÄUBNER, Vladimír. *Prevence sexuálního zneužívání dětí*. in WEISS, Petr. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Grada, 2005, 264 s. Psyché. ISBN 80-247-0929-5.

TÄUBNER, Vladimír. *Prevence sexuálního zneužívání dětí*. in WEISS, Petr. *Sexuální zneužívání: pachatelé a oběti*. Praha: Grada, 2000, 212 s. Psyché. ISBN 80-7169-795-8.

VANÍČKOVÁ, Eva et al. *Identifikace typů dětských obětí komerčního sexuálního zneužívání dětí*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 2007. 43 s. ISBN 978-80-254-1073-8.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese: variabilita a patologie lidské psychiky*. 2. vyd. Praha: Portál, 2000, 444 s. ISBN 80-7178-496-6.

VELIKOVSKÁ, Martina. *Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe*. Praha: Grada, 2016, 168 s. Psyché. ISBN 978-80-247-4849-8.

VIZINOVÁ, Daniela, PREISS, Marek. *Psychické trauma a jeho terapie (PTSD): psychologická pomoc obětem válek a katastrof*. Praha: Portál, 1999, 158 s. ISBN 80-7178-284-X.

WEISS, Petr. *Deviantní a nedevariantní pachatelé sexuálního násilí vůči ženám*. in KOVÁŘ, Petr. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, c2008, 292 s. Jessenius. ISBN 978-80-7345-161-5.

WEISS, Petr, KRULOVÁ, Tatiana. *Psychické následky traumatizace obětí sexuální agrese*. in KOVÁŘ, Petr. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, c2008, 292 s. Jessenius. ISBN 978-80-7345-161-5.

WEISS, Petr. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Grada, 2005, 264 s. Psyché. ISBN 80-247-0929-5.

WEISS, Petr. *Sexuální deviace: klasifikace, diagnostika, léčba*. Praha: Portál, 2002, 351 s. ISBN 80-7178-634-9.

WEISS, Petr. *Sexuální zneužívání: pachatelé a oběti*. Praha: Grada, 2000, 212 s. Psyché. ISBN 80-7169-795-8.

WEISS, Petr. *Parafilní a neparafilní sexuální delikventi*. in BRICHČÍN, Slavoj. *Sexuální delikventi z pohledu psychiatrické sexuologie*. Praha: Psychiatrické centrum, 1996, 108 s. ISBN 80-85121-16-6.

Úmluva o právech dítěte a související dokumenty. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2016, 155 s. ISBN 978-80-7421-120-1.

ZBOŘILOVÁ, Klára. *Oběti trestných činů: Základy viktimologie*. In GILLERNOVÁ, Ilona, BOUKALOVÁ, Hedvika et al. *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2006, s. 135-163. ISBN 80-246-1293-3

Články a periodika

KOČIŠ, Lubomír, ŠIMOVIČOVÁ, Eva: *K situačním teóriám sexuálního deliktu*. Předneseno na vědecko-pracovní schůzi Sexuologické společnosti JEP, Opava 1982.

MONEY, John: *Lovemaps*. Irvington Publishers, New York 1986.

MONEY, John: Forensic sexology: Paraphilic seriál rape (biastophilia) and lust murder (erotophonophilia). *Acta Sexuol.* 1, 1995a, 47-62.

WEISS, Petr, ZIMANOVÁ, Jana: *Deviantní a nedeviantní sexuální delikventi*. Čas. Lék. čes., 124, 1985, č.20, s. 622-624 in BRICHČÍN, Slavoj. *Sexuální delikventi z*

pohledu psychiatrické sexuologie. Praha: Psychiatrické centrum, 1996, 108 s. ISBN 80-85121-16-6.

PORTER, S., FAIRWEATHER, D., DRUGGE, J., HERVÉ, H., BIRTH, A., & BOER, D. P. (2000). Profiles of psychopathy in incarcerated sexual offenders. *Criminal Justice and Behavior*, 27(2), 216–233.

Internetové zdroje

COLEMAN, Eli. Compulsive Sexual Behavior New concepts and Treatments. *Taylor and Francis online*[online]. London: Informa UK Limited, 2017 [cit. 2018-02-22].

Dostupné z:

http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1300/J056v04n02_04?needAccess=true

HOOK, Ernest. Behavioral Implications of the Human XYY Genotype. *JSTOR* [online]. USA: American Association for the Advancement of Science, 1973 [cit. 2018-02-22]. Dostupné z:

http://www.jstor.org/stable/1735625?seq=1#page_scan_tab_contents

KOPECKÝ, Kamil. Stalking a kyberstalking. *E-bezpečí* [online]. Olomouc: Centrum PRVoK Pdf, Univerzita Palackého v Olomouci, 2017 [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/stalking-a-kyberstalking/113-131>

Kriminalita. *Policie České republiky* [online]. Praha, 2018 [cit. 2018-04-22]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

Kriminalita-trestné činy. *Český statistický úřad* [online]. Praha, 2018 [cit. 2018-04-22]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=KRI05&z=T&f=TABULKA&katalog=31008&str=v32&evo=v104!_KRI05-H-6068_1

Kyberkriminalita. *Policie ČR* [online]. Praha: Policie České Republiky, 2018 [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/kyberkriminalita.aspx>

MAPAKRIMINALITY.CZ [online]. Praha: Projekt Otevřené společnosti [cit. 2018-04-22]. Dostupné z: <http://www.mapakriminality.cz/#>

Statistiky. *Bílý kruh bezpečí* [online]. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2018 [cit. 2018-04-22]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/o-nas/statistiky/>

Statistiky. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. Praha, 2009 [cit. 2018-04-22]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/7260>

Zákony online. *Podnikatel.cz* [online]. Praha, 2018 [cit. 2018-04-22]. Dostupné z: <https://www.podnikatel.cz/zakony/zakon-c-141-1961-sb-trestni-rad/f2678416/>

ZVĚŘINA, Jaroslav (2013). Doporučené postupy v terapii parafilních sexuálních delikventů. Retrieved 2 March, 2014, from http://www.mzcr.cz/dokumenty/doporucene-postupy-v-terapii-parafilnichsexualnich-delikventu_7653_2849_29.html.

Legislativa

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění zák. č. 306/2009 Sb. a pozdějších předpisů.

Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů.